

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Факультет фінансів та обліку
Кафедра податків та фіскальної політики

ОСУХ Назарій Михайлович

**Переваги, недоліки та ефективність
застосування митних преференцій / Advantages,
Disadvantages and Efficiency of Application of
Customs Preferences**

спеціальність: 072 - Фінанси, банківська справа та страхування
освітньо-професійна програма - Митна справа

Кваліфікаційна робота

Виконав студент групи ФМСм-22
Н. М. Осух

Науковий керівник:
д.е.н., доцент Т. Я. Маршалок

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту:

" ____ " _____ 20__ р.

Завідувач кафедри
_____ **А. І. Луцик**

ТЕРНОПІЛЬ - 2021

Зміст

ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ МИТНИХ ПРЕФЕРЕНЦІЙ ТА ЇХ ВИДИ В УКРАЇНІ ...	4
1.1. Сутність та види митних преференцій.....	4
1.2. Види митних пільг та преференцій.....	12
Висновки до першого розділу	24
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ ТА ПРЕФЕРЕНЦІЙНОГО МИТНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ ...	25
2.1. Моніторинг зовнішньої торгівлі в Україні.....	25
2.2. Вітчизняна практика митного оподаткування та аналіз тенденцій ..	33
Висновки до другого розділу	42
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МИТНИХ ПРЕФЕРЕНЦІЙ В УКРАЇНІ.....	44
Висновки до третього розділу.....	52
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	55

ВСТУП

Міжнародна торгівля в умовах глобалізації відіграє чи не найважливішу роль. Більшість країн світу в нинішніх умовах перебувають в пошуку шляхів лібералізації торгівлі, зняття будь яких тарифних та нетарифних митних бар'єрів при переміщенні товарів через митний кордон. Саме тому, дослідження митних преференцій, переваг та недоліків їх використання є однією із найважливіших тем при дослідженні проблематики міжнародних митних торговельних відносин.

З огляду на це, обрана для дослідження тема кваліфікаційної роботи є надзвичайно актуальною, адже передбачає дослідження переваг та недоліків застосування митних преференцій, особливостей міжнародної торгівлі України.

Вагомий внесок в дослідження проблематики використання і застосування митних пільг та преференцій зробили: А. Крисоватий, С. Герчаківський, С. Ківалов, А. Малько, Б. Габричидзе, Н. Сергеева, О. Прядко, О. Гребельник, С. Терещенко, В. Науменко та ін.

Незважаючи на значну кількість напрацювань за цією тематикою, окремі питання, пов'язані з проблематикою застосування митних преференцій залишаються досі не дослідженими у достатньому обсязі.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є поглиблення теоретичних знань та практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності застосування митних пільг та преференцій.

Відповідно до поставленої мети дипломної роботи автором сформульовано такі *завдання*:

- дослідити сутність та види митних преференцій;
- проаналізовано види митних пільг та преференцій;
- провести моніторинг зовнішньої торгівлі в Україні;
- здійснено аналіз вітчизняної практики митного оподаткування та тенденцій;
- обґрунтувати особливості використання митних преференцій в Україні.

Об'єктом дослідження є митні преференції та пільги.

Предметом дослідження є переваги, недоліки та перспективи використання митних преференцій.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та вирішення визначених у роботі завдань було застосовано загальнонаукові та специфічні економічні методи дослідження, а саме: аналізу та синтезу; графічний; узагальнення.

Дана кваліфікаційна робота апробована на Студентській науково-практичній конференції студентів та молодих вчених «Фіскальна політика України в умовах євроінтеграційних процесів».

Структура та обсяг дипломної роботи. Дипломна складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дослідження 59 сторінок, при цьому основний зміст викладено на 54 сторінках. Список використаних джерел включає 37 найменувань.

РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ МИТНИХ ПРЕФЕРЕНЦІЙ ТА ЇХ ВИДИ В УКРАЇНІ

1.1. Сутність та види митних преференцій

В умовах перетворень економіки і наближення до ринкових стандартів України значні зміни спостерігаємо в межах всіх сфер, зокрема це стосуються як і зовнішньої торгівлі так і зовнішньоекономічних зв'язків. Пріоритетом для розвитку економіки України і націленість повинні стосуватися рівноправній інтеграції у світовий торговельний простір та Європейське співтовариство, зокрема членство у ЄС. А невід'ємною складовою такої інтеграції є реформи в сфері митного адміністрування. Тому «митна політика України», «інструменти та способи їх реалізації (митно-тарифних і нетарифних заходів)» є важливими як для економічної так і правової сфери.

Варто зазначити те, що пільги, які застосовуються в при митному адмініструванні є невід'ємною складовою тарифного регулювання та є «специфічними засобами адміністрування», які повинні заохочувати «експортно-імпорتنі операції». Такі пільги також спрямовані на надання певних поступок, які здатні захистити інтереси виробників товарів, що слугує зростанню конкурентності товарів внутрішніх виробників.

Стан і розвиток зовнішньоекономічної діяльності, захист економічних інтересів держави і її безпеки, залежать від того, у якій мірі буде розвинутим «адміністративно-правове» забезпечення митних пільг зокрема і тарифних загалом, чи поставлені цілі та завдання співпадають з теперішніми потребами. Проблема надання та припинення митних пільг є недостатньо розробленою та висвітленою. Тому вивчення особливостей та засад застосування митних преференцій в Україні є важливим питанням, яке потребує більш ґрунтовного дослідження.

«Пільга» – «це термін який походить від слав'янських слів «льга», «легота», що означає, з одного боку, легкість та необтяжливість, а з іншого – особливі права та переваги перед іншими. Сьогодні “пільга” визначається як

«повне або часткове звільнення від дотримання загальних правил, встановлених законом, виконання будь-яких обов'язків» [1].

З огляду на це, можемо чітко сказати, що «митні пільги» - це «тарифні пільги», «преференції» та «пільги, що застосовуються при митних процедурах». Тоді як у вузькому сенсі «митні пільги» – це переваги які отримують суб'єкти таких відносин при здійсненні певних митних процедур, зокрема і використання «нетарифних» пільг.

Якщо ми вдамося до нормативного розуміння поняття «митної пільги» та преференції, то у Митному кодексі України зазначено наступне їх трактування «...митні пільги розмежовані на ті, що надаються дипломатичним представництвам, тобто полягають у наданні тарифних та нетарифних переваг (глава 56) [2]», або інше їх вид «...тарифні пільги (тарифні преференції) (глава 42, ст.281) та податкові пільги (глава 42, ст.282), що полягають у звільненні від справляння мита, зниженні ставок мита або встановленні тарифних квот на ввезення товарів [2]».

Проте більшість вчених не розмежовують поняття «митні пільги», «тарифні пільги» та «преференції».

Зокрема, О. В. Прядко відповідно до сфери застосування класифікує митні пільги та переваги таким чином [3]:

- «щодо митного оформлення»;
- «зі сплати податків і зборів, які стягуються митними органами»;
- «щодо митного контролю».

Проте таку класифікацію вважати достатньо коректною не можна, адже вона суперечить в деякій мірі нормам Митного кодексу. На наш погляд доречніше класифікувати пільги як тарифні та нетарифні.

Інші автори, зокрема, під митною пільгою розуміють: «...надання певних преференцій на умовах взаємності чи в односторонньому порядку стосовно товару, що переміщається через митний кордон [4]». Але таке трактування поняття не можна вважати повним, бо у ньому не враховано обставини що

представництва «іноземних держав» і «міжнародних організацій» можуть користуватися окрім тарифних пільг ще й преференціями при «митному оформленні» і «митному контролі» що передбачено Митним кодексом України та міжнародними угодами.

О. П. Гребельник надає наступне визначення тарифної пільги, називаючи такі її форми [5]:

- «звільнення від сплати мита»;
- «зниження митної ставки»;
- «повернення раніше сплаченого мита»;
- «встановлення тарифних квот на преференційне ввезення чи вивезення товарів» [5].

Але такий перелік, на наш погляд, не є вичерпний, адже сюди варто віднести «нетарифні заходи», наприклад звільнення від «митного огляду».

На нашу думку автор мав на увазі виключно тарифні методи, проте в такому разі до митної пільги не варто відносити повернення раніше сплаченого мита. Адже такі товари, після повернення мита, не будуть потрапляти у вільний обіг на території України.

Наприклад М. О. Петренко зазначає, «...що лише повне звільнення від сплати мита може вважатися пільгою в процесі митного оформлення, тоді як інші пільги є лише частиною механізму реалізації зовнішньоекономічної діяльності [6]».

Ми також не повною мірою погоджуємося із автором, бо таке визначення митної пільги носить занадто загальний характер. Адже повне звільнення від мита може трактуватися не лише як пільга, але як і «нульовий тариф». А коли застосовується митний тариф, то товар не підлягатиме митному оподаткуванню незалежно від країни походження товару.

О. П. Гребельником запропоновано систематизувати сукупність митних пільг залежно від об'єкта, що оподатковується:

- 1) «повне звільнення від тарифних податків»;

2) «зниження рівня митних обкладень товарів».

Наприклад автор не виділяє в окремі групи «тарифні пільги» та «тарифні преференції». Автор об'єднав ці два поняття в одне назвавши їх «митні пільги», що є не зовсім правильно. Адже автор не згадує такі інструменти як: застосування пільг при митному оформленні та митному контролі, та преференції, які використовуються при преференційному ввезенні товарів.

Вчені Т. Вовк, О. Водяніков, І. Коноваленко дають наступні трактування митних пільг:

- «звільнення від сплати мита»;
- «зниження рівня митного обкладення»;
- «обкладення митом при перетині спеціальних митних зон»;
- «встановлення тарифних преференцій»;
- «повернення мита».

В національному законодавстві поняттям «митні пільги» користуються досить широко. «Пільга є певним полегшенням кому-небудь, що надається як виняток із загальних правил [7]», в іншому джерелі – це «...повне чи часткове звільнення від дотримання загальних норм, що закріплені у законі, та від виконання певних обов'язків [1]».

Коли мова іде про «звільнення від сплати митних платежів» чи при «зниженні ставки мита» найчастіше застосовуються саме ті поняття які були наведені вище.

Кабінет Міністрів України, як центральний орган виконавчої влади, класифікує пільги щодо платежів, які справляються при переміщенні товарів, предметів і транспортних засобів через митний кордон держави, диференціював їх, за наступними умовами [8].

- 1) «міжнародні договори про вільну торгівлю та про кооперацію»;
- 2) «законодавство для підтримки окремих галузей національного господарства»;

- 3) «міжнародні договори про надання Україні матеріальної й технічної допомоги»;
- 4) «договори з міжнародними фінансовими організаціями»;
- 5) «пільги, пов'язані із ввезенням товарів гуманітарної допомоги»;
- 4) «закони, що регулюють тимчасове ввезення товарів, у тому числі представниками дипломатичного корпусу іноземних держав»;
- 5) «закони про спеціальні економічні зони й зони пріоритетного інвестування»;
- б) «інші встановлені законодавством пільги».

Однак, варто зазначити, що у митному законодавстві в окремих випадках передбачений «пільговий чи спрощений порядок митного декларування та оформлення. Також передбачається застосування митного контролю товарів та інших предметів, які переміщуються через митний кордон держави [10]».

Тому, митна пільга чи преференція – «це не лише полегшення щодо сплати мита та інших обов'язкових платежів при переміщенні товарів і предметів через кордон, а й відповідне спрощення при проведенні також інших митних процедур [8]».

Буде доцільним також зазначити те, що у науковій літературі містяться суперечливі положення щодо вживання понять «пільга» та «преференція».

Поняттями «митні пільги» та «митні пільги окремим категоріям осіб» у одному й тому ж виданні характеризується «... як особлива процедура справляння митних платежів, утім, як і «переміщення дипломатичної пошти [9]».

Зауважимо, що у нормативних документах – «митні пільги використовуються під час проходження товарами митного контролю, а називаються такі пільги тарифними» [2]. Переваги щодо митних процедур закріплені в Митному кодексі України: у п. 9 ст. 340 глави 49 «Здійснення митного контролю», в статтях 358–360 глави 51 «Особливі процедури митного контролю», в розділі XIII «Особливості пропуску та оподаткування товарів, що ввозяться на митну територію України представництвами іноземних держав,

міжнародними організаціями та офіційними особами, а також дипломатичними представництвами України, що знаходяться за кордоном», а саме в статтях 382–396, глави 56, яка звучить аналогічно розділу XIII та ст. 281 глави 42 «Тарифні пільги (тарифні преференції)». Можна вважати, що основним недоліком Митного кодексу України є розпорошеність митних норм які мають однакове значення.

Також ми вважаємо, що було б доцільно за допомогою класифікації митних пільг можна більш ґрунтовно розкрити їх сутність.

Зважаючи на визначення поняття «митні процедури», митні пільги поділяються наступним чином (Рис. 1.1):

Які застосовуються при митному оформленні	Які застосовуються при митному контролі
1) спрощеного митного оформлення вантажів гуманітарної допомоги; 2) спрощеного митного оформлення багажу осіб як власних речей, які переміщують митний кордон; 3) позачергового перетинання державного кордону України представниками дипломатичних і консульських установ; 4) інших пільг	1) надається можливість переміщуватися через «зелений коридор»; 2) проводиться митний контроль в спрощеному порядку; 3) проводиться прикордонний контроль в транспортному засобі (біля нього) і на спеціально визначених дипломатичних смугах руху (у приміщеннях)
В залежності від обраного митного режиму на пільги при	В залежності від об'єкта надання
1) імпорт; 2) експорт; 3) транзит; 4) реімпорт; 5) реекспорт	1) фізичній особі; 2) юридичній особі; 3) стосовно товарів та інших предметів

Рис. 1.1. Класифікація митних пільг [10]

Переважно поняття «преференції» трактується у наукових джерелах і фактично не використовується у нормативно-правових документах. У літературних джерелах під цим поняттям прийнято розуміти як переваги чи пільги при користування чимось будь ким. Наприклад економічними преференціями прийнято вважати заходи, які здатні поживавити торгівлю між країнами) [1]. Поєднуючи мито, податок і преференції використовує поняття О. Ю. Бакаєва [5]. Зокрема авторка дійшла висновку, що преференції

характеризуються фінансово-правовими аспектами, адже їх застосування передбачає послаблення при сплаті всіх митних платежів.

І у її дослідженнях така група полегшень називається «митними тарифно-податковими преференціями». Під якими слід розуміти «переваги в сфері сплати митних платежів, що надаються суб'єкту зовнішньоекономічної діяльності при переміщенні товарів через митний кордон» [5].

На основі проаналізованих наукових досліджень, можна виокремити і класифікувати митні преференції за такими ознаками:

пільги за видами платежів,
за суб'єктами,
за формою надання,
залежно від об'єкта,
за юридичними підставами.

У деяких наукових працях, зокрема у працях О. Б. Єгорова митні преференції нерозривно пов'язані з митними тарифами, митними пільгами і привілеями [11]. У працях цього вченого зокрема увага привертається економічному змісту митної преференції.

Але найперше тарифні преференції у міжнародному просторі використали на початку ХХ ст. Зокрема колишнім метрополіям надавалися митні пільги на імпортовані товари їхніми колишніми країнами-колоніями їхніми метрополіями. А вже в середині ХХ ст. такі пільги застосовувалися взаємно. Якщо аналізувати етимологічне походження понять «преференція» та «пільги», то вони є тотожними.

Зокрема у перекладі з латинської преференція (*praefferentia*) - це переваги, полегшення. З огляду на це, пільга і преференція це фактично одне і теж.

Але, не зовсім коректно ототожнювати поняття «тарифні пільги» і «тарифні преференції». Оскільки, в разі їх ототожнення, з поля зору випадають ті переваги, які надаються щодо інших категорій предметів, товарів і транспортних засобів. Зокрема, тарифні преференції стосуються виключно тих

товарів, що імпортуються або експортуються з країн між якими діє зона вільної торгівлі, або коли певні товари не звільняються від сплати митних платежів при переміщенні, що призначені для офіційного чи особистого користування представників дипломатичних і консульських установ. В зазначений перелік не будуть входити товари та інші предмети, які здійснюють переміщення через кордони спеціальних (вільних) економічних зон, щодо яких застосовують пільгові ставки мита та ін.

Отже, тарифні пільги є інструментами митного регулювання, а їх суть полягає у повному чи частковому звільненні від сплати митних платежів або зменшенні ставки ПДВ в межах чинного законодавства.

Також у результаті нашого дослідження ми сходимося до думки, що все ж поняття митна пільга та митна преференція є досить близькими поняттями, які важко розмежувати. І ми притримуємося думки, що суть тарифних пільг (преференцій) полягає у надаванні додаткових прав або звільненні виконувати обов'язки перед державою щодо сплати до Державного бюджету країни податків і зборів (обов'язкових платежів), що справляються митними органами при переміщенні товарів і предметів через митний кордон країни.

1.2. Види митних пільг та преференцій

В результаті зміни підходів держави щодо зовнішньої торгівлі – зокрема після відмови її від монополії на цей вид діяльності, кількість суб'єктів ЗЕД в Україні значно зросла. Проте це призвело до виникнення великої кількості проблем щодо правильного трактування основних понять та інструментів митної політики.

Сфері переміщення товарів через митний кордон присвячено значну кількість наукових праць та проведено велику кількість досліджень. Особливо це стосується інструментів митного адміністрування.

Зокрема представниками правової та економічної науки сформувалася окреме середовище – «інститут правових пільг у сфері митних правовідносин».

Пільги, які зафіксовані у митному або податковому законодавстві, а також міжнародними договорами України як інструмент «митного регулювання». В основному такі пільги сприяють стимулюванню зовнішньоекономічної діяльності, сприяють не лише спрощенню порядку здійснення процедур «митного контролю» та «митного оформлення», а також означають «звільнення від сплати мита» та «інших обов'язкових платежів». У літературі зазначено: «що від того, наскільки ефективним буде адміністративно-правове забезпечення надання митних і тарифних пільг, наскільки поставлені цілі та завдання відповідатимуть вимогам сьогодення, зрештою залежить стан і подальший розвиток зовнішньоекономічної діяльності, захищеність економічних інтересів та економічної безпеки держави, гарантії законних інтересів суб'єктів транскордонного переміщення товарів [14]».

Варто зазначити, що проблема митних пільг та преференцій, а також особливості їх застосування малодосліджені та досі дискутуються в науковому середовищі.

Проте деякі аспекти проаналізовані і викладені у працях А. Крисоватого, С. Герчаківського, С. Ківалова, А. Малька, Б. Габричидзе, Н. Сергєєвої, О. Прядко, О. Гребельника, С. Терещенка, В. Науменка та ін.. Проте аналіз джерел свідчить про відсутність єдиного підходу до трактування сутності митної пільги. Наприклад в окремих джерелах правові пільги ототожнюються з «...такими поняттями, як «компенсація», «розширення прав окремих суб'єктів», «звільнення від встановлених законом обов'язків», «стимулювання», «гарантії», «заохочення».

В митному законодавстві найчастіше – «це звільнення від платежів або зниження ставки мита». У нормативних документах законодавстві також немає єдиного підходу щодо надання митних пільг при сплаті податків і зборів, що стягуються при переміщенні товарів, предметів і транспортних засобів через митний кордон до надання пільг представництвам іноземних держав, міжнародним організаціям, представництвам іноземних фірм та офіційним

особам на території України, а також дипломатичним представництвам України, що знаходяться за кордоном. Тому дана проблема залишається актуальною і потребує всебічного дослідження.

Розглядаючи суть митних пільг та преференцій варто звернути увагу на наступне: це переваги які надаються суб'єктам господарювання у митній справі. Зокрема: «Це може бути як особлива процедура справляння митних платежів (визначається як митні пільги» та митні пільги окремим категоріям осіб»), так і користування пільгами в процесі, наприклад, проходження митного контролю, або пільг щодо застосування митного режиму спеціальної митної зони [13]».

А далі зустрічаємо, що «пріоритет сплати митних податків і зборів іменується також як тарифна пільга [13]». А це означає, що все ж таки відбувається розмежування на поняття «тарифні пільги» й «тарифні преференції».

Але у які б джерела ми не зверталися, усюди основною характеристикою пільги, зокрема митної пільги та преференцій є полегшення і спрощення, які стимулюють підприємницьку діяльність у сфері зовнішньоекономічної діяльності – «надання додаткових прав або звільнення від виконання обов'язків перед державою в процесі митних відносин», щодо спрощення процедур у сфері «митного контролю», «митного оформлення», «застосування спрощених митних формальностей» при переміщенні товарів, предметів і транспортних засобів через митний кордон. Також подання чи скасування митних преференцій залежить від зовнішньоекономічних пріоритетів держави. Застосування митних пільг, залежить від того яка модель політики відносно експорту та імпорту застосовується: жорстка чи ліберальна.

Вид політики, який використовує держава залежить зокрема від:

«стану споживчого ринку»,

«конкуренція»,

«наповненість бюджету країни»,

«динаміка експорту та імпорту (зовнішньоторговельний оборот)»,

«стан світових фінансів».

Наголосимо на тому, що в умовах підвищення митних ставок, динаміка зовнішньої торгівлі знижується, тоді як зворотній процес призводить до зростання обсягів такої торгівлі.

Також варто сказати про те, що переважна більшість нормативних документів, що містять норми про застосування митних пільг окрім економічного підтексту містять ще й політичний. Тобто перед підписанням певних угод в сфері спрощення торгівлі, обумовлюються певні політичні питання, які повинні забезпечити від негативних наслідків усі країни підписанти і відповідати внутрішнім державним пріоритетам.

У науковій літературі до таких чинників відносять:

«проблеми залучення іноземних інвестицій»,

«проблеми захисту національного товаровиробника»,

«розвиток нових технологій» та ін.

З огляду на це варто сказати, що митні пільги як і інші складні явища є «митно-правовим інститутом», якому не притаманні єдина методологія до класифікації, які б були однаковими для всіх країн світу. Наприклад, залежно від об'єкта надання митні пільги можна класифікувати на [3]:

1) «митні пільги, які надаються фізичним особам»;

2) «митні пільги, які надаються юридичним особам»;

3) «митні пільги, що надаються відносно товарів та інших предметів».

Відповідно до цієї класифікації пільги поділені відносно суб'єктів, яким вони надаються та виду продукції до яких вони застосовуються.

Відповідно до обраного митного режиму (Імпорту, реімпорту, експорту, реекспорту, транзиту) митні пільги поділяються на:

«митні пільги при імпорті»;

«митні пільги при експорті»;

«митні пільги при застосуванні режимів тимчасового ввезення (вивезення)»

«інші режими» [3].

Відповідно до законодавства України «...при переміщенні товарів у режимі реімпорту власникам цих товарів або уповноваженим ними особам повертається вивізне (експортне) мито, якщо воно було сплачене при експорті в разі виконання умов режиму реімпорту [19]». Зокрема, традиційно:

- «відповідно до чинного законодавства, при експорті товарів та супутніх такому експорту послуг ставка податку становить 0% відсотків до бази оподаткування.
- «при реекспорті товарів не справляється акцизний податок з товарів, що були вивезені платником такого податку за межі митної території України»
- при експорті товарів застосовується нульова ставка ПДВ.

Варто також наголосити на тому, що в Україні як і більшості країн світу транзитне мито не справляється. Це пов'язано з тим, що справляння такого мита значно обмежує конкурентоздатність країни, як країни транзитера.

До податкових преференцій можна віднести також наступні особливості митних відносин, наприклад: «товари, що переміщуються у режимі тимчасового ввезення (вивезення) звільняються від сплати наступних податків: мита, податку на додану вартість, акцизного податку», якщо суб'єктами господарювання дотримуються вимог митного кодексу України.

Також у нормативно-правових документах зазначено, «...що у випадку зберігання товарів під митним контролем на митному складі, податки та збори («мито», «акцизний податок», «податок на додану вартість») не справляються.

Також зазначимо, що відповідно до історичних особливостей розвитку митної системи України, розмір пільг і порядок їх надання встановлювався Верховною Радою України шляхом прийняття окремого закону про спеціальні митні зони. Також «товари, які не призначаються для споживання на митній території України, знаходяться і реалізуються без справляння мита та податків, установлених на експорт та імпорту в межах митного режиму – магазин безмитної

торгівлі» [2]. При митному режимі «переробки на митній території України» на ввезені товари для переробки сплачуються митні платежі з внесенням їх на депозит митного органу [2]». Кошти внесені на депозит поверталися суб'єкту зовнішньоекономічної діяльності, після того як товар пройшов процедуру переробки на митній території України і був вивезений протягом двох років. Але, якщо відповідно до контракту, частина продукції залишалася на території України як плата за переробку, то такий товар оформлявся у режимі імпорту.

«Митний режим переробки за межами митної території України» є дзеркальним до режиму «переробки на митній території України». Якщо застосовується цей митний режим, то у цьому випадку товари вивозяться за межі України без застосування будь яких тарифних обмежень, але якщо продукти ввозяться на територію України вони підлягають оподаткуванню відповідно до норм чинного вітчизняного оподаткування.

Використовуючи митний режим знищення чи руйнування також можна отримати певні переваги. Зокрема у цьому випадку власник товарів також підлягає звільненню від сплати будь яких податкових платежів, які справляються при імпорті товарів. Режим «знищення чи руйнування» варто застосовувати у випадку руйнування товару чи втраті придатності в результаті його переміщення через митний кордон України, або було протерміновано термін його використання. Проте навіть у такому випадку можуть бути умовно нараховані митні платежі.

Також у нормативних документах зазначено, що «власник товару, що перебуває на митній території України та під митний контроль, може відмовитись від цих товарів на користь держави без будь-яких умов на свою користь [2]». Оформлення товарів «у митному режимі відмови на користь держави» відбувається без застосування тарифних обмежень – нарахування й сплати «податків і зборів».

З огляду на це, в залежності від того в якій сфері застосовується, мета, функціональність і означення митної процедури, пільги можна поділити на [14]:

- 1) «митні пільги по сплаті митних платежів»;
- 2) «митні пільги при митному оформленні»;
- 3) «митні пільги при митному контролі».

Отже, митні пільги можуть використовуватися у таких трьох випадках, коли відбувається безпосереднє нарахування митних платежів, коли відбувається митне оформлення і в умовах використання інструментів митного контролю.

Також згідно митного законодавства митні пільги по сплаті митних платежів класифікуються за такими особливостями застосування:

- «повне незастосування ставок мита та митних платежів»;
- «часткове незастосування»;
- «повернення раніше сплаченого мита».

У Митному кодексі України тарифні пільги (тарифні преференції) класифікуються таким чином «...це пільги, що надаються Україною у процесі реалізації її зовнішньоекономічної політики на умовах взаємності чи в односторонньому порядку щодо товарів, які переміщуються через митний кордон України», і такі пільги передбачають «...звільнення від справляння мита, зниження ставок мита або встановлення тарифних квот на ввезення товарів [2]». А у Законі України «Про Єдиний митний тариф» в розділі 3 вживався термін «тарифні преференції», у цьому ж розділі наводився перелік «способів надання тарифних преференцій [14]».

Проаналізувавши сутність митних пільг та митних преференцій, можемо зробити висновок про те, що основним об'єктом цих понять є «мито» – як вартісна категорія. Також вчені зазначають, що «встановлення мита потребує диференціації зовнішньоторговельної політики держави, урахування зовнішніх і національних умов виробництва [15]». Також зазначається, що «функціональна ознака мита виявляється у зовнішньоекономічних відносинах вже від мети його застосування [15]». Зокрема економічний зміст мита проявляється у його фіскальній функції, а його мета відповідно встановлюється для забезпечення

надходження коштів до бюджету країни, також варто зазначити, що фіскальне мито буває експортне і імпортне. Іншим специфічним митом є протекціоністське мито. Такий вид мита застосовується як захисту вітчизняного товаровиробника і встановлюється для товарів і послуг які імпортуються в країну призначення. Переважно такі мита використовують до окремих груп товарів, які є чутливими до імпорту і в результаті якого знижується привабливість вітчизняної продукції. яке застосовується відносно товарів, які створюють значну конкуренцію вітчизняним виробникам, тобто воно дискримінаційне відносно ввезення товарів іноземного виробництва, застосовується здебільшого у формі імпортного мита. В той час як дзеркальним до протекціоністського є преференційне мито, яке застосовується переважно до тих груп товарів які не виготовляються у країні призначення, і для стимулювання імпорту застосовуються знижені або нульові ставки мита.

Також варто зазначити, що розмір ставки мита не завжди свідчить про результативність чи не результативність застосування мита. Більшою мірою на торгівлю впливає ціна товару, інколи товар після оподаткування митом може продаватися за ціною яка буде нижчою ніж ціна без мита у виробника з іншої країни.

Зазначимо, що митні пільги при «митному оформленні» класифікуються наступним чином:

«спрощене митне оформлення багажу як власних речей осіб, які переміщують митний кордон»;

«позачергове перетинання державного кордону України представниками дипломатичних та консульських установ»;

«спрощене митне оформлення вантажів»;

«зміну терміну сплати мита, податків (відстрочка чи розстрочка).

Так, у Митному Кодексі України визначені певні умови, за яких відбувається спрощене митне оформлення товарів: «військової техніки

іноземних держав, яка перетинає митний кордон України з метою надання Україні допомоги у ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій [2]».

Першочергово митне оформлення відбувається щодо тих товарів, які використовуватимуться під час подолання кризових явищ («катастроф», «аварій», «стихійних лих», «епідемій», «епізоотій» та ін.);

«гуманітарна допомога»;

«міжнародна технічна допомога (товари, які відповідно до міжнародних договорів України надаються на безоплатній основі Україні для здійснення програм, проектів міжнародної допомоги)»;

«товари з обмеженим строком зберігання або такі, що потребують особливого режиму зберігання (спеціальних умов)»;

«радіоактивних матеріалів; фото-, аудіо і відео матеріалів для засобів масової інформації»;

«товарів, що слідують за процедурою МДП» [2].

Право на визначення груп товарів та умови першочергового митного оформлення належить Кабінету Міністрів України.

Основною особливістю спрощеного митного оформлення є першочерговість і оперативність. Також варто знати, що «надання окремим суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності переваг у митному оформленні здійснюється відповідно уніфікації митних механізмів і підвищення ефективності міжнародного обігу товарами», а також «усунення розбіжностей між національними митними процедурами, їх гармонізації і спрощення [20]». Результатом такої роботи була розроблена і підписана у 1973 р. Міжнародна конвенція «Про гармонізацію та спрощення митних процедур (Конвенції Кіото)» [27] до якої була приєднана також і Україна.

Третя категорія пільг, це ті пільги які використовуються при застосуванні митного контролю. Це:

«проведення митного контролю в спрощеному порядку»;

«переміщення через зелений коридор»;

«проведення прикордонного контролю в транспортних засобах (біля них) та на спеціально визначених дипломатичних смугах руху (у приміщеннях)»;
«звільнення від окремих форм митного контролю».

Потрібно зазначити, що «митний контроль» та «митне оформлення» надзвичайно схожі процедури. Кожна передбачає дії пов'язані з «реєстрацією» й «обліком митних декларацій», з «митним оглядом», з «контролем над правильністю визначення коду товару відповідно до УКТЗЕД» і країни походження, з «контролем митної вартості». Важливо, митне оформлення складається з документального та фактичного контролю, тоді як митний контроль обумовлює зміст і цілі митного оформлення. Майже на всіх етапах митного оформлення виконуються певні перевірочні, контрольні та інші дії. Тоді як закріплення результату митного контролю відбувається саме при митному оформленні. У митному законодавстві митні пільги віднесені до особливих процедур митного контролю. Зокрема мова іде про процедури, які відрізняються від загального порядку переміщення товарів та інших предметів через митний кордон.

До таких процедур відноситься: «часткове звільнення від окремих форм митного контролю, наприклад митного огляду. Зокрема «від митного огляду звільняється ручна поклажа та супроводжувальний багаж Президента України, Голови Верховної Ради України, народних депутатів України, Прем'єр-міністра України, Першого віце-прем'єр-міністра України, Голови та суддів Верховного Суду України, Голови та суддів Конституційного Суду України, Міністра закордонних справ України, генерального прокурора України та членів їхніх сімей, які прямують разом із ними незалежно від мети перетинання митного кордону України. Перелік осіб, які звільняються від митного огляду є вичерпним.

Також у митному кодексі зазначено, що «спрощений митний контроль може здійснюватись при переміщенні громадянами через митний кордон України товарів, що не підлягають обов'язковому декларуванню та оподаткуванню і не відносяться до товарів, на переміщення яких через митний

кордон України встановлено заборони чи обмеження [2]». В пунктах пропуску через митний кордон України запроваджується двоканальна система митного контролю (як при в'їзді громадян на митну територію України, так і при виїзді за її межі) з обладнанням:

«зеленого» та «червоного» коридорів.

Зокрема «зелений» коридор призначений для переміщення громадян та товарів, які не підлягають обов'язковому декларуванню.

Також особливістю правового регулювання надання митних пільг є «встановлення правил митного контролю та митного оформлення товарів та інших предметів дипломатичними представництвами, консульськими установами, представництвами міжнародних організацій, а також їх персоналу та членів сімей персоналу, які користуються митними пільгами на території України [24]». Такі пільги визначені відповідно до «Конвенції про привілеї та імунітети спеціалізованих установ ООН (1947 р.)», «Віденської конвенції про дипломатичні зносини (1961 р.)», «Віденської конвенції про консульські зносини (1963 р.)», «Конвенції про спеціальні місії (1969 р.)», «Віденської конвенції про представництво держав у їх відносинах із міжнародними організаціями універсального характеру (1975 р.)». Віденська конвенція про дипломатичні зносини 1961 р. встановила, «що держава перебування відповідно до прийнятих нею законів та правил дозволяє ввозити і звільняє від усіх мит, податків і пов'язаних із цим зборів (за винятком складських зборів, зборів за перевезення і подібних послуг) речі, призначені для особистого користування дипломатичного агента або членів його сім'ї, які живуть разом із ним [24]». Відповідно до цієї конвенції, митному огляду можуть бути піддані дипломати лише тоді, якщо є підозра, що ними перевозяться заборонені товари.

Митні пільги передбачені для [2]:

«для дипломатичних представництв іноземних держав»;

«глави дипломатичного представництва іноземної держави та членів дипломатичного персоналу представництва»;

«співробітників адміністративно-технічного персоналу дипломатичного представництва іноземної держави»;

«консульських представництв іноземних держав та членів їх персоналу»;

«іноземних дипломатичних і консульських кур'єрів»;

«представників та членів делегацій іноземних держав»;

«міжнародних організацій, представництв іноземних держав при них, а також для їх персоналу».

Для цих категорій громадян митні пільги полягають у наступному [2]:

«у звільненні від особистого митного огляду»;

«у наданні права переміщувати через митний кордон товарів зі звільненням від митного огляду, сплати податків і зборів».

Глава дипломатичного представництва іноземної держави, члени дипломатичного представництва, а також члени їх сімей, які проживають разом із ними, можуть ввозити предмети, призначені для їх особистого користування, включаючи предмети початого облаштування, і вивозити предмети особистого користування [2].

Проте якщо є підозра, що представниками дипломатичних відомств перевозяться заборонені предмети, відповідно до Віденської конвенції 1963 р. працівники митниці можуть вимагати, щоб такий багаж бу розпечатаний в їх присутності уповноваженими особами держави, яка представляється. У разі відмови, валіза повертається до місця відправлення. Особливості переміщення дипломатичної пошти та консульської валізи визначені у «Віденській конвенції про дипломатичні зносини від 1961 р.», «Віденській конвенції про консульські зносини 1963 р.» та відтворюються Митному кодексі України. Відповідно до цих нормативних документів «дипломатична пошта, пошта представництв міжнародних організацій, консульська валіза можуть містити тільки офіційну кореспонденцію, документи і предмети, призначені для офіційного користування». Також там зазначено, що «дипломатична пошта, пошта

представництв міжнародних організацій, консульська валіза не підлягають розкриттю або затриманню [24]».

Проаналізувавши основні особливості використання митних пільг та преференцій, встановлено, що митні пільги інститутом, що трактується як надання переваг, спрощень та скасування тарифних та нетарифних обмежень, під час митного оформлення та при проведенні процедури митного контролю в результаті переміщення товарів, робіт та послуг, а також громадян через митний кордон.

Висновки до першого розділу

У цьому розділі розглянуто сутність митних пільг та преференцій. Визначено, що термін пільга походить від слов'янського – «льга», і означає особливі права. Також констатовано, що пільги – це завжди полегшення пов'язані зі звільненням від сплати митних платежів або ж зниження ставки мита. В той час як преференція – це наприклад спрощення процедури митного оформлення, звільнення від ліцензування і так далі. Встановлено, що такі пільги є частиною тарифного митного регулювання, в той час як преференції також є елементом і нетарифних засобів регулювання.

У цьому розділі також проаналізовано види пільг та сферу їх застосування. Зазначено, що перелік конкретних пільг та преференцій зафіксовані у вітчизняному митному законодавстві – Митному кодексі, а також регламентуються міжнародними нормативними документами – Угодами про спрощення митних процедур, подолання подвійного оподаткування, зони вільної торгівлі. У розділі проаналізовано види полегшень при застосуванні різних митних режимів.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ ТА ПРЕФЕРЕНЦІЙНОГО МИТНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

2.1. Моніторинг зовнішньої торгівлі в Україні.

Для об'єктивного розуміння траєкторії зовнішньоекономічної діяльності, та аналізу митного оподаткування, доцільно вивчити особливості зовнішньої торгівлі України, проаналізувати імпорتنі та експортні операції України, визначити обсяг торгівлі та сальдо зовнішньоекономічної діяльності. Також доцільно вивчити і проаналізувати експортно-імпорتنний потенціал України в розрізі країн, що дозволить визначити найважливіших торгових партнерів України. І в кінцевому результаті встановити, чому одні країни є більш привабливі і в чому такі тенденції встановилися.

Аналізуючи експорт України можна спостерігати такі тенденції (рис. 2.1) [37]:

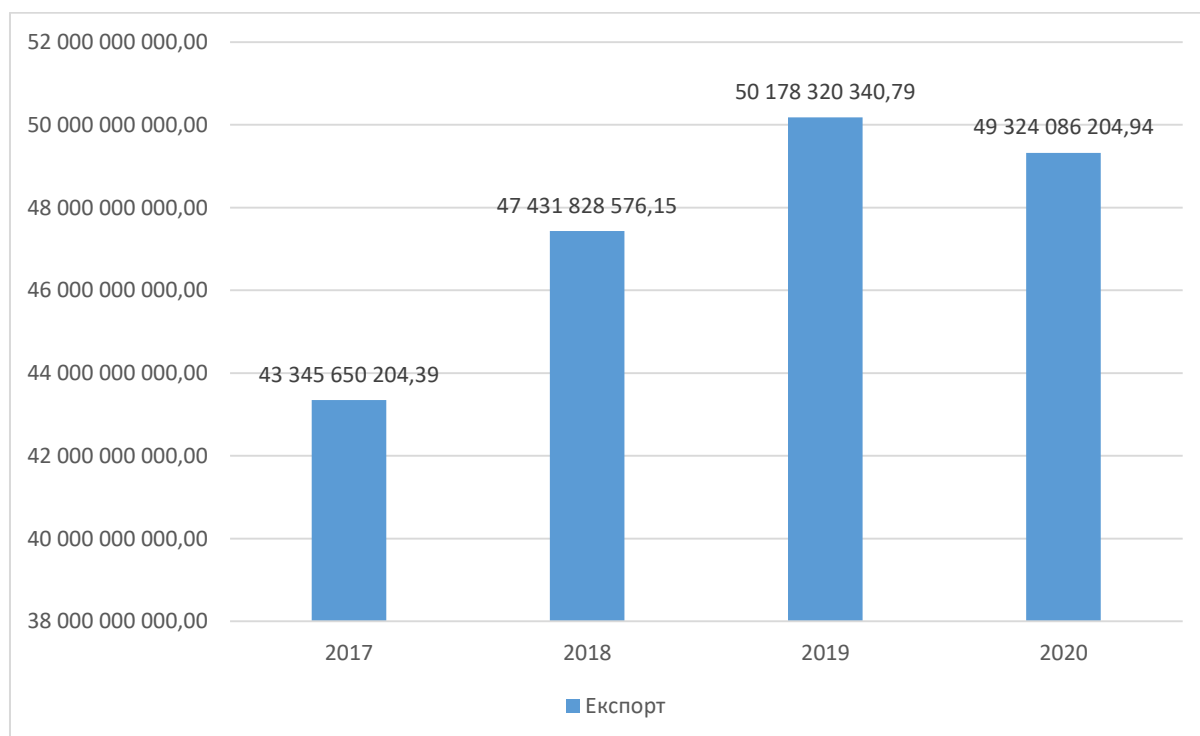

Рис. 2.1. Експорт України у 2017-2020 рр. (дол. США)

Аналізуючи статистичні дані, можна зробити наступні висновки. Протягом аналізованого періоду часу, експорт України стабільно зростає починаючи з 2017 року і до 2019 року зріс на 7 млрд дол США, що свідчить про

розвиток зовнішньоекономічного потенціалу Українських виробників і зростання торгівельного потенціалу нашої країни. Також зростання експорту свідчить про розвиток економіки, зростання добробуту в країні. Також зростання експорту можна пов'язати із підписанням Угоди про зону вільної торгівлі України та ЄС, що відкрило нові можливості і розширило потенціал для вітчизняних виробників. Проте у 2020 році експорт України скоротився, пов'язана така ситуація із пандемією коронавірусу. Поширення коронавірусу спричинило сповільнення світової економіку, виробництво продукції у всьому світі знизилося, про що свідчать показники світового ВВП, за результатами 2020 року він знизився на 3%. Саме причиною зниження експорту Української продукції пов'язано з цими процесами.

Проте таке зниження можна вважати незначним, адже показник 2020 року, все рівно, був вищим ніж у 2018 році.

Якщо ми проаналізуємо структуру експорту за країнами, то ситуація виглядає наступним чином (рис. 2.2) [37]:

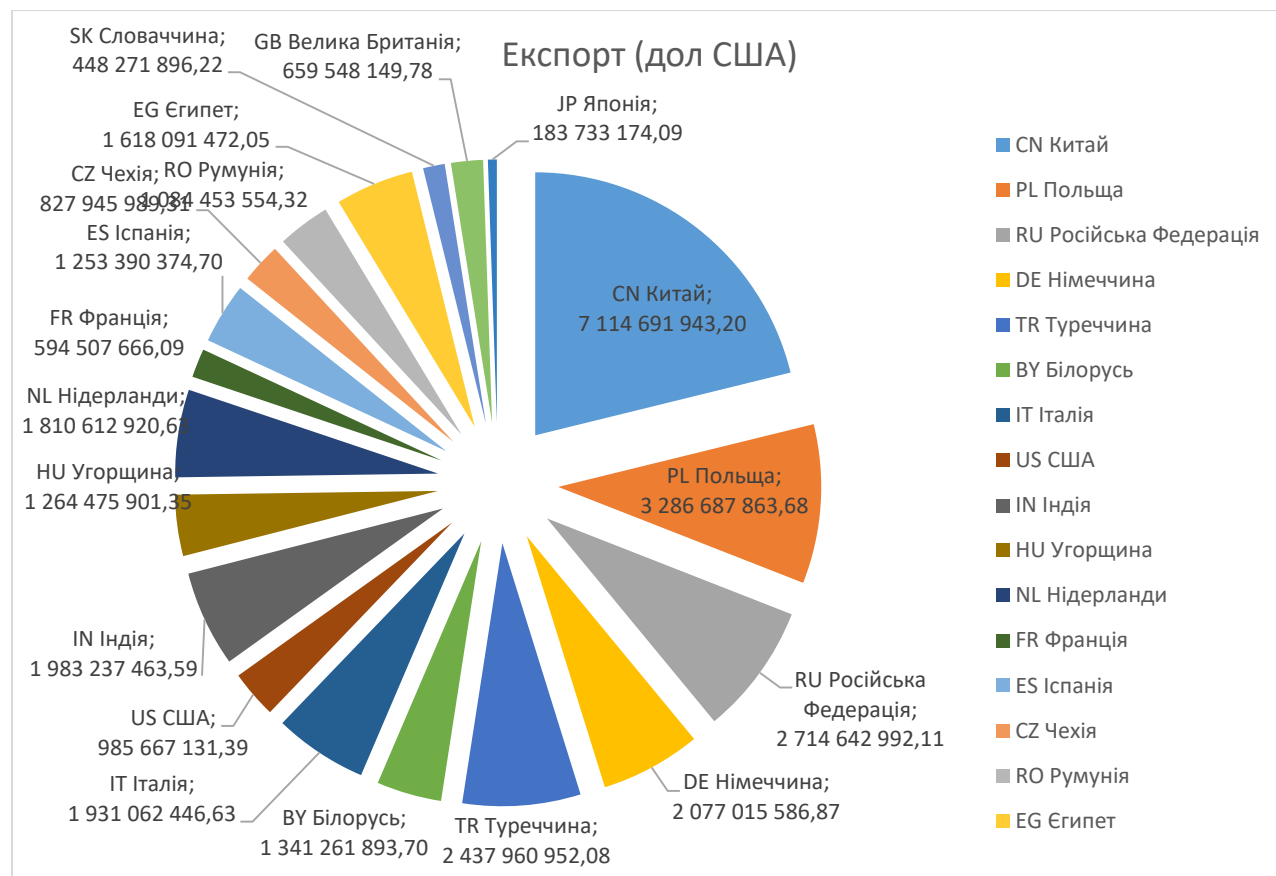

Рис. 2.2. Експортний потенціал України за країнами (дол США).

Статистичні показники вказують на наступні особливості. Зокрема найбільшим ринком для українських товарів є ринок Китаю, саме в цю країну українські виробники експортували найбільше товарів на загальну суму більше ніж на 7 млрд грн. Другим за ємністю ринком для України був ринок Польщі, до цієї країни експортовано продукції на суму більше ніж 3 млрд грн., проте показник, який нас найбільше засмутив є третя за експортним потенціалом країна – Російська Федерація, в цю країну експортовано товарів на майже 2,7 млрд дол. Проте варто зазначити, що починаючи з 2017 року, експортний потенціал Росії знижувався, що можна вважати позитивним результатом, зважаючи на те, що ця країна є ворогом для України.

Також варто зазначити, що серед країн, у які Україна екпортувала найбільше, є країни Європейського Союзу – Польща, Німеччина, Італія, Угорщина. А це ще раз свідчить про те, що ринок Європейського Союзу складає найбільший потенціал для вітчизняних виробників і найбільшого зростання вдалося досягти саме після імплементації Угоди про ПВЗВТ.

Також варто наголосити на тому, що потенційним і перспективним ринком для товарів України залишається ринок Сполучених Штатів Америки, який є одним із найбільших ринків світу. І тому, політика України, щодо підвищення зовнішнього торговельного потенціалу України, повинна бути спрямована саме на завоювання цього ринку. Адже сьогодні експортний потенціал становить лише 13 місце серед всіх проаналізованих країн – 985 млн дол США, що є значно менше ніж скажімо у країні ЄС чи навіть Туреччини.

Якщо проаналізувати імпорт України, то його структура та обсяги є наступними (рис. 2.3) [37]:

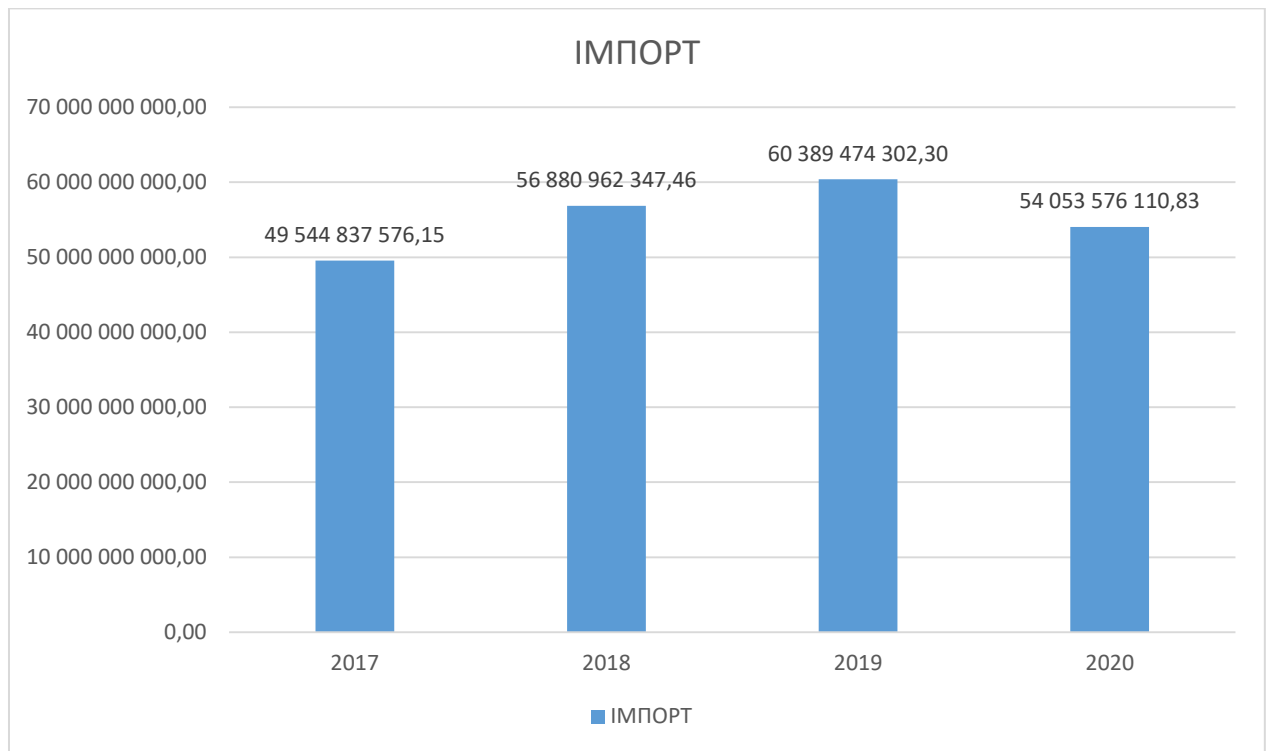

Рис. 2.3. Імпорт України у 2017-2020 рр. (дол США)

Аналізуючи імпорт України, можемо дійти до наступних висновків. Зокрема, динаміка імпорту є схожою до експорту України. З 2017 по 2019 рр. Імпорт продукції в Україну постійно зростає і з 49,5 млрд дол США у 2017 році зріс до 60,3 млрд дол США у 2019 році. Зростання склало майже 11 млрд дол США. Такі показники свідчать про зростання споживання в Україні, зокрема про зростання споживання товарі іноземного походження. Така ситуація може означати, що в країні зростає добробут громадян і зростає місткість вітчизняного ринку, але з іншої сторони може свідчити, що Україна стає все більше імпорто залежною і нездатна забезпечити себе продукцією власного виробництва, що може розглядатися як негативне явище.

Також варто зазначити що у 2020 році спостерігалось значне скорочення імпорту, що можна пов'язати із коронакризою, яка призвела до зниження економічної активності у світі.

Якщо проаналізувати країни з яких Україна імпортувала продукцію, то структура виглядає наступним чином (Рис. 2.4) [37]:

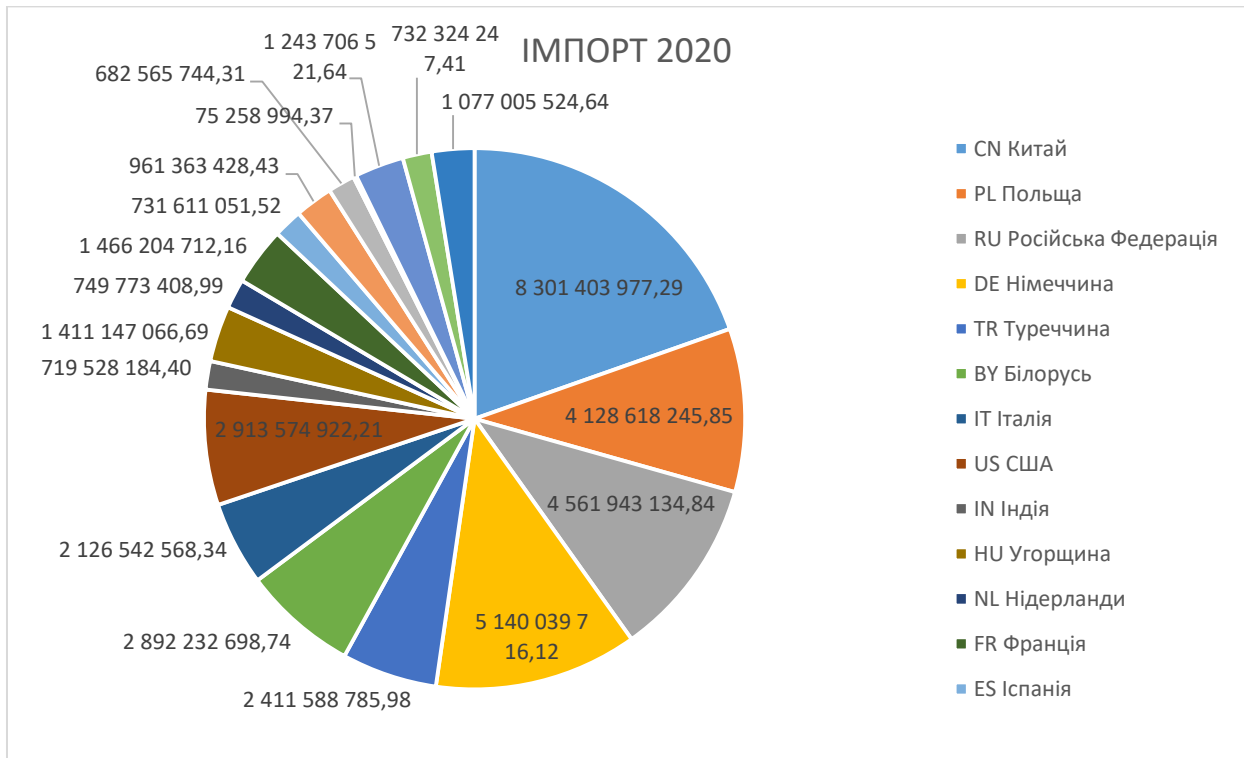

Рис. 2.4. Структура імпорту України у 2020 р. (дол США)

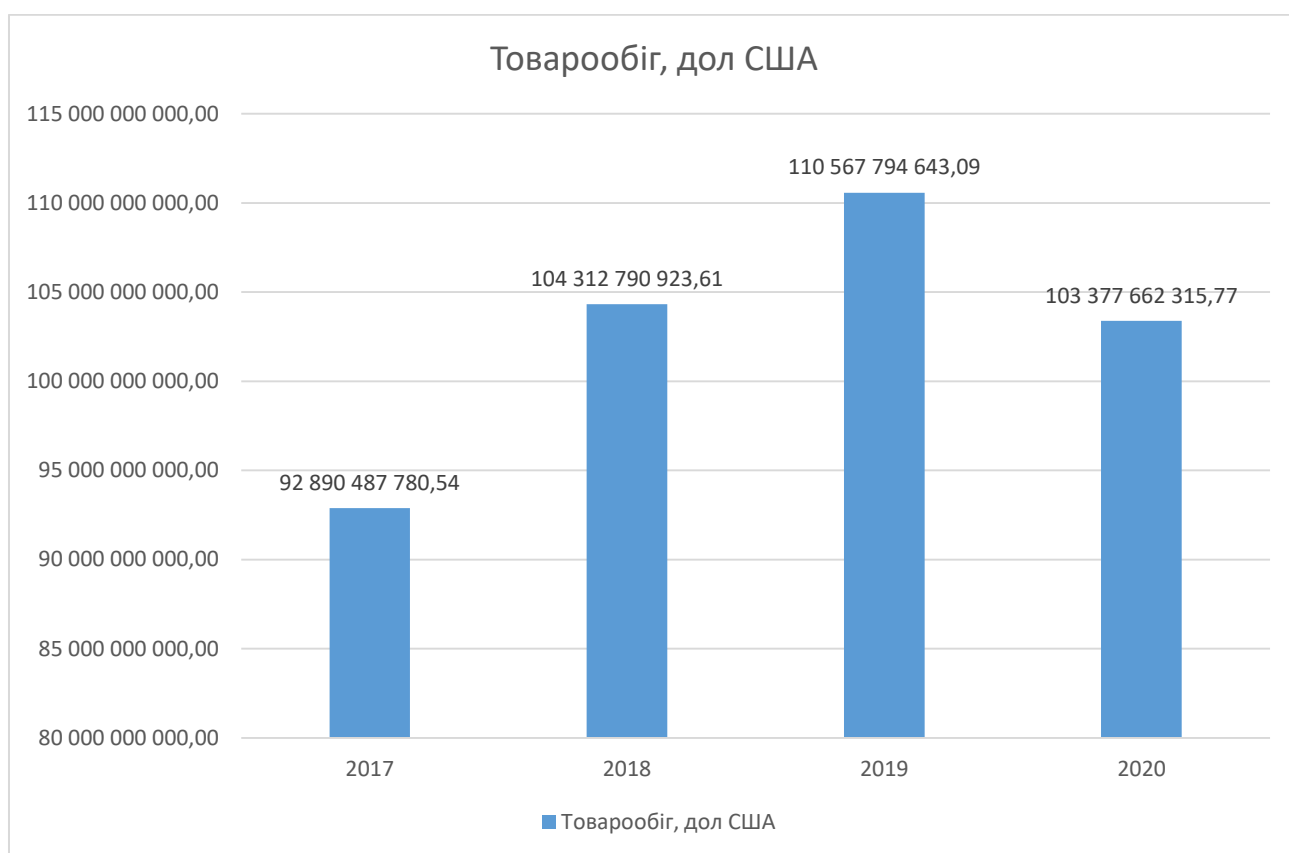
Аналізуючи структуру імпорту за країнами, можемо констатувати, що імпорт за обсягами з країн фактично є таким самим як і експорт – тобто найбільше імпортували ті країни, у які Україна найбільше експортувала. Зокрема найбільше наша країна імпортує з Китайської Республіки, Польщі, Німеччини, РФ, Туреччини, Білорусії, Італії, США. Імпорт з цих країн коливається від 2,1 млрд дол – Італія до 8,3 млрд дол з Китаю. І знову, якщо ми проаналізуємо регіони, з яких в Україну найбільше імпортується товарів, то з переліку проаналізованих країн найбільше країн зустрічаємо саме тих, які є членами Європейського Союзу. Тому, можна дійти висновку, що ЄС є нашим головним торговельним партнером у світі.

Проте, якщо проаналізувати експорт та імпорт до США, то можна побачити що імпорт із США значно переважає експорт до цієї країни. Що не зовсім позитивно впливає на економіку України. Проте, США імпортують в основному високотехнологічну продукцію, новітні технології, тоді як експорт в України – це в основному сировина та продукція сільського господарства.

Отже підсумовуючи вищезазначене приходимо до висновку, що Україна здійснює активну зовнішньоекономічну діяльність, зокрема щороку Україна

нарощує свій експорт та імпорт. Це також свідчить про те, що роль України у міжнародному просторі зростає і вага стає все вагомішою. Зростання обсягів зовнішньоторгівельних операцій також можна пов'язати з лібералізацією торгівлі України з іншими країнами і в першу чергу із імплементацією Угоди про зону вільної торгівлі. Що значно розширило потенціал нашої країни.

Також важливим показником, який доцільно проаналізувати є показник товарообігу між країнами. Цей показник вказує на те, який обсяг продукції і на які суми був реалізований і проданий в країнах. Зокрема структура товарообігу виглядає наступним чином (рис. 2.5) [37]:

2.5. Товарооборот України у 2017-2020 рр. (дол США).

Як можемо побачити з наведених даних товарооборот України зростає щорічно і з 2018 року перевершив позначку у 100 млрд дол США. Що ще раз підтверджує активний розвиток зовнішньоекономічної діяльності України. Також варто зазначити, що у 2019 році такий оборот перевершив 110 млрд дол США, що є надзвичайно потужним показником. Також повторимося, що зростання товарообороту є свідченням зростання активності вітчизняного

бізнесу. Адже такі процеси стимулюють виробництво продукції яке у свою чергу стимулює створення нових робочих місць, відкриття нових підприємств, залучення інвестицій. А це призводить до зростання добробуту громадян, надходжень до бюджетів України. Що робить фінансову систему країни більш стійкою і менш залежною від зовнішніх кредиторів.

Проте, показник 2020 року є значно меншим ніж у попередньому 2019 році. Проте причиною такого зниження знову ж таки є пандемія коронавірусу, яка внесла свої корективи у світову торгівлю і торгівлю України зокрема.

Якщо проаналізувати структуру товарообороту, тобто товарооборот між країнами, то ми отримаємо наступні результати (рис. 2.6) [37]:

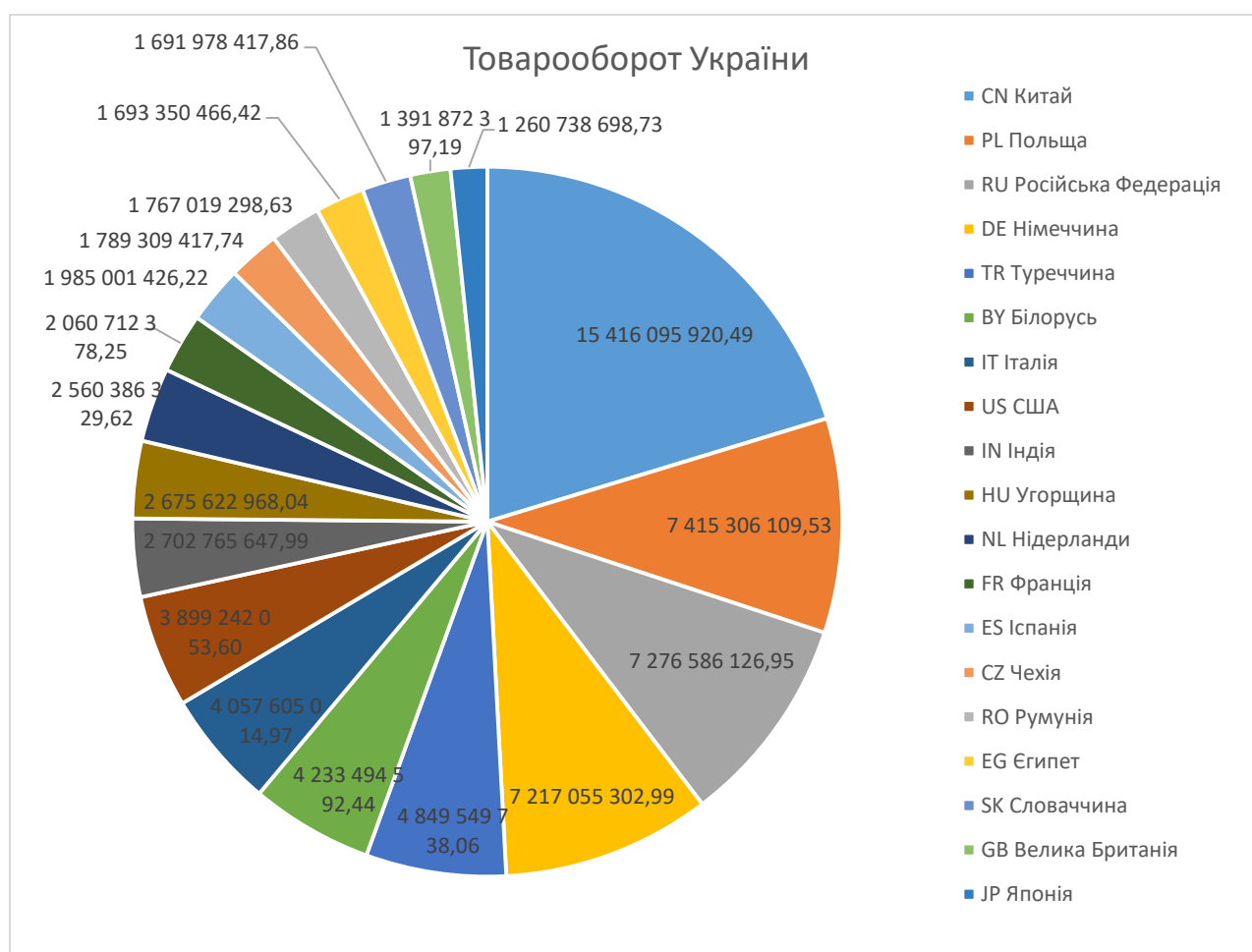

Рис. 2.6. Структура товарообороту України у 2020 році (дол США)

Отож найбільшими торгівельними партнерами України є Китай – товарооборот становить 15,4 млрд дол США, Польща – 7,4 млрд дол США, РФ – 7,2 млрд дол США, Німеччина – 7,1 млрд дол США, Туреччина – 4,8 млрд дол

США. Отже, найбільш ємний обіг товарів у 2020 році був між Китаєм. Що говорить про те, що Україна є досить залежною від ринків цієї країни і її продукції. Проте, також варто зазначити, що незважаючи на значні обсяги торгівлі між нашою країною і Китаєм, торгівля України є достатньо диференційованою, про що свідчать наведені дані. Також можна сказати, що економіка нашої країни є достатньо залежною від ринків РФ, що є не надто позитивною особливістю, адже між нашими країнами війна. І що є позитивним – значна частка товарообороту припадає на країни Європейського Союзу – стратегічного партнера, на інтеграцію з яким прагне Україна.

Проте, для повного розуміння особливостей зовнішньої торгівлі України і тенденцій, які там відбуваються, доцільно проаналізувати сальдо торговельного балансу, яке показує різницю між експортованою та імпортованою продукцією. На підставі таких даних можна зробити декілька висновків. Зокрема негативне сальдо вказує на те, що обсяг імпорту перевищує експорт і свідчить про відтік фінансових ресурсів з країни, але з іншої сторони, імпорт – це велике джерело митних платежів до бюджету країни. Також при імпорті продукції розвиваються певні галузі економіки які пов'язані із торгівлею.

Сальдо торговельного балансу України у 2017-2020 роках виглядає наступним чином (рис. 2.7) [37]:

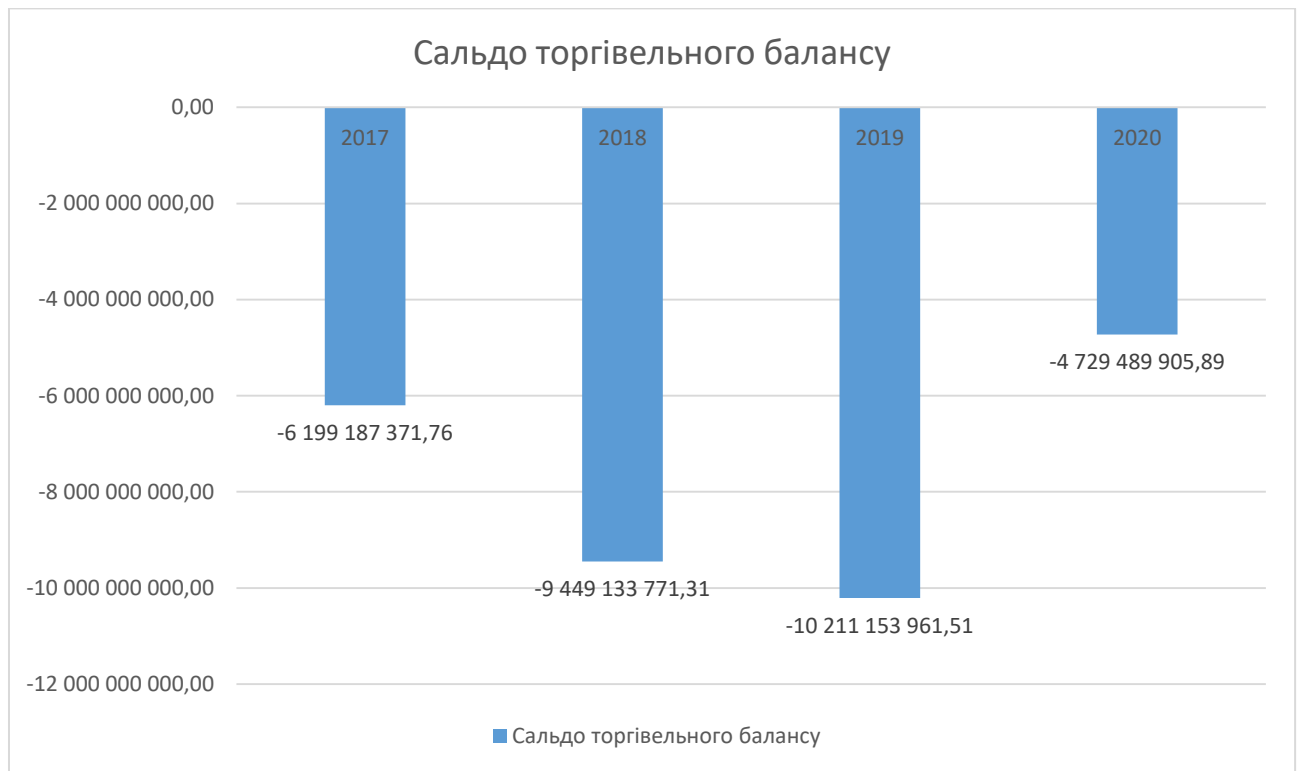

Рис. 2.7. Сальдо торговельного балансу України у 2017-2020 рр.

Аналіз показників, що характеризують сальдо торговельного балансу України вказують на не надто позитивні показники. Зокрема, протягом аналізованого періоду таке сальдо завжди знаменувалося негативними (мінусовими показниками), що свідчить про те що імпорт в Україні переважав експорт, і якщо у 2017 році таке негативне значення становило -6 млрд дол США, то вже у 2019 році цей показник зріс до -10,2 млрд дол США. Такі показники свідчать про значну імпортозалежність нашої країни. Десь про квалітет нашої економіки, яка незважаючи на позитивні зміни потребує глибоких реформ, які стосуються як лібералізацію умов ведення бізнесу так і докорінних реформ державних інституцій.

2.2. Вітчизняна практика митного оподаткування та аналіз тенденцій

Проаналізувавши особливості зовнішньоекономічної діяльності України, обсяги імпорту та експорту, товарооборот та сальдо торговельного балансу, а

також визначивши структуру таких показників, ми отримали результати, які дали нам змогу зробити певні економічні висновки.

Проте, для розумінні ефектів від зовнішньої торгівлі для держави, варто провести аналіз митних показників, яким чином змінювалися надходження митних платежів до бюджету, як змінювалося податкове навантаження і як, головне, на доходи державного бюджету від митних платежів вплинули митні преференції. Зокрема у результаті підписання та імплементації Угоди про ПВЗВТ.

Зокрема якщо проаналізувати кількість поданих та оформлених декларацій, то показники 2017 – 2020 рр. матимуть наступний вигляд (рис. 2.8) [37]:

Рис. 2.8. Кількість поданих та оформлених декларацій у 2017-2020 рр.

Аналіз кількості поданих та оформлених декларацій дає змогу зробити декілька висновків. Зокрема, протягом 2017 – 2020 років кількість декларацій оформлених українською митницею значно зростає. Якщо у 2017 році їх кількість становила 2641 тис, то у 2019 та 2020 роках їх кількість збільшилася до більше ніж 3440 тис. Що свідчить про інтенсифікацію торгівлі України з іноземними

країнами. Що є надзвичайно позитивним фактором. Також це може свідчити про поступовий вихід з кризи і поступальний розвиток економіки України.

Але для розуміння того в якому напрямку зростала торгівля (кількість оформлених декларацій), варто дослідити обсяг оформлених декларацій в розрізі країн.

Структура таких даних у 2017-2020 роках виглядала наступним чином (рис. 2.9) [37]:

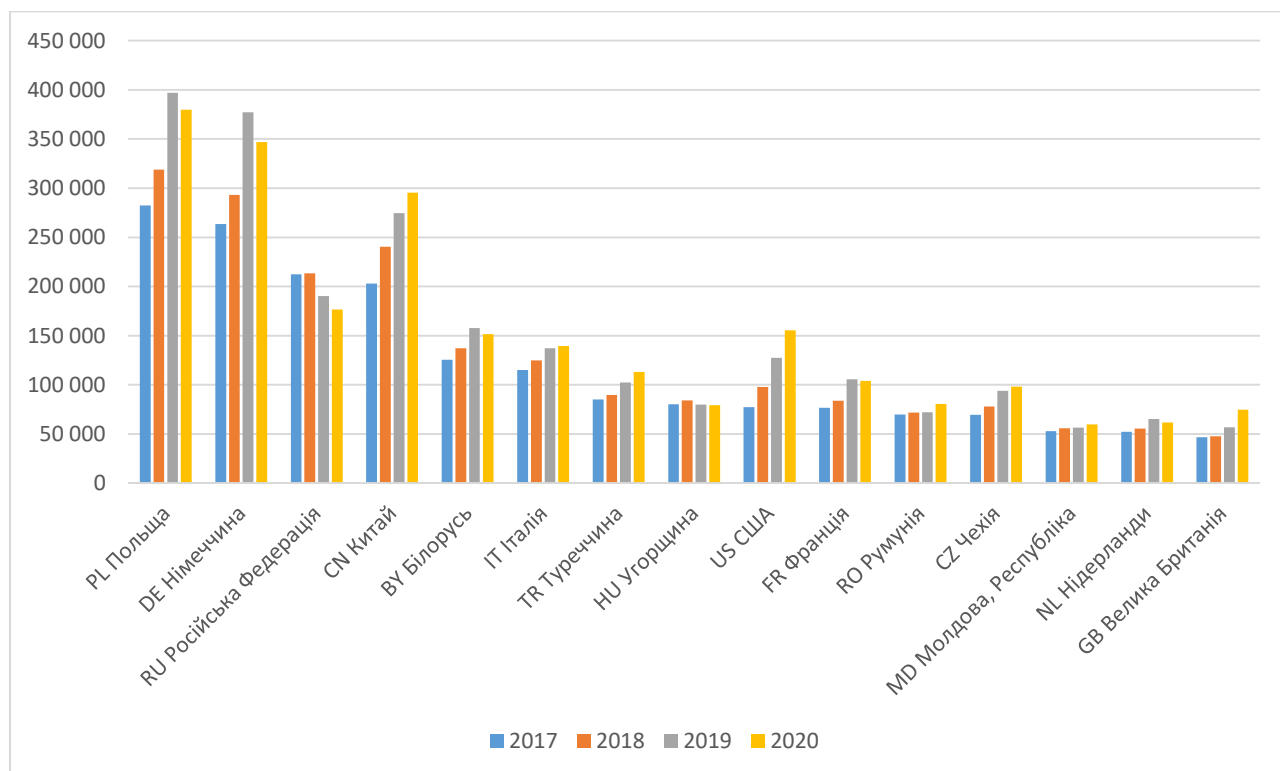

Рис. 2.9. Кількість оформлених декларацій у розрізі країн у 2017-2020 рр.

Якщо ми проаналізуємо обсяги оформлених декларацій, то побачимо наступні тенденції. Зокрема протягом 2017-2020 років найбільша кількість декларацій була оформлена на ті товари які переміщалися між Україною та Польщею. І що найцікавіше інтенсивність такої торгівля зростала з року в рік, те саме стосується декларацій оформлених з Німеччиною, їх кількість також постійно зростала, виключенням як і в першому так і другому випадку є 2020 рік – рік ковідного року. Але все ж позитивна тенденція зберігається. Протилежною є ситуація щодо оформлених декларацій між Україною та Російською

Федерацією, обсяг торгівлі між країнами зменшувався з року в рік, що відповідає державній політиці України. Яка відмовляється від товарів Російської Федерації у зв'язку з агресією та окупацією частини території України.

Абсолютно позитивною є динаміка щодо таких країн як Китай – обсяг торгівлі з цією країною щорічно зростає і оформлення декларацій збільшувалося щорічно; США – також протягом всіх аналізованих років кількість оформлених декларацій зростала, це стосується і кризового 2020 року. Така ж тенденція є схожою і для Чехії.

В той же час в фізична величина товарів, які були експортовані чи імпортовані Україною вражає і становила у 2017-2020 роках наступні показники (рис. 2.10) [37]:

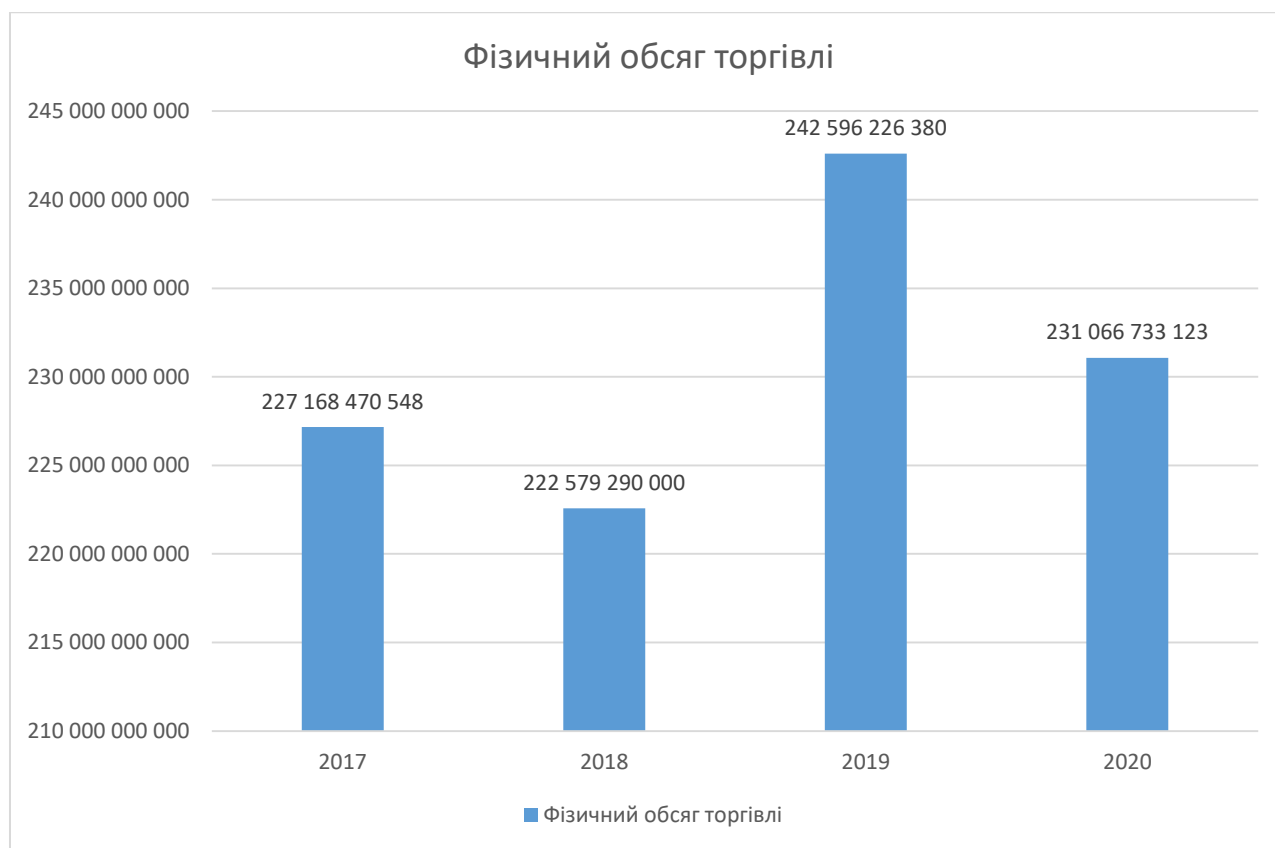

Рис. 2.10. Фізичний обсяг торгівлі України та країн світу (кг)

Аналіз фізичного обсягу торгівлі України і країн світу вказує на те, що такі показники вирізняються певною строкатістю і не відповідають певним тенденціям. Зокрема фізичний обсяг у 2018 році був меншим ніж у 2017 році, в той час як у 2019 році він був найбільшим ніж протягом усіх аналізованих років, але у 2020 році він знову зменшився. Проте, якщо такі цифри округлити до

найбільшого значення, то можна зауважити що такий обсяг торгівлі у фізичних величинах був більший за 220 млн тон щороку протягом аналізованого періоду.

Найбільший фізичний обсяг торгівлі товарами відбувся у 2020 році між такими країнами (рис. 2.11) [37]:

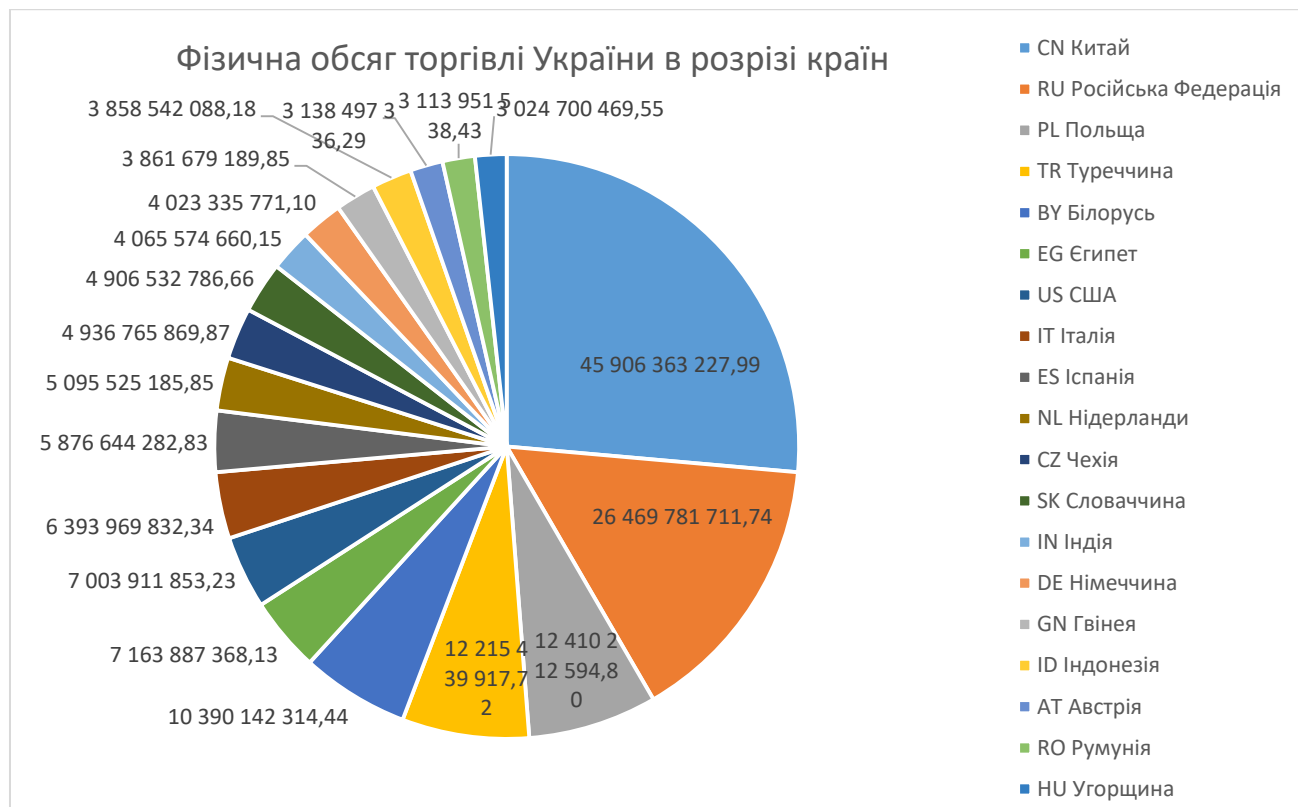

Рис. 2.11. Фізичний обсяг торгівлі України в розрізі країн світу у 2020 р. (кг)

Якщо ми проаналізуємо фізичний обсяг торгівлі України в розрізі країн, то побачимо надзвичайно цікаву ситуацію. Зокрема у 2020 році більше ніж ¼ частину продукції, яка була експортована чи імпортована Україною, серед всіх аналізованих країн - це продукція яка надходила з/у Китай, такий обсяг становив більше як 45 млн тон.. Другою за обсягом торгівлі у фізичній величині, нажаль, була Російська Федерація, обсяг становив трохи більше ніж 26,4 млн тон. Що є майже у два рази менше ніж з Китаєм.

Наступними країнами є Польща, Туреччина, Білорусь, Єгипет і лише пізніше США. Знову ж зазначимо, що потенціал торгівлі між Україною та США не використовується у повному обсязі. Тому Українська сторона повинна робити все, для того щоби лібералізувати торгівельні відносини між цими двома

країнами, аж до підписання Угоди про вільну торгівлю між Україною та США. Так як це відбулося між Україною та Європейським Союзом. Імплементация цієї Угоди надала Україні величезні переваги у формі лібералізації торгівлі, додаткових преференцій для українського бізнесу, спрощення митних процедур. Це значно збільшило обсяг торгівлі між нашими країнами у останніх п'ять років. Також якщо ми проаналізуємо наведений рисунок, то серед країн які проаналізовані більшість країн є країнами які є членами Європейського Союзу.

Також для розуміння особливостей митної політики в Україні доцільним є дослідити середню митну вартість – об'єкт нарахування мита та інших митних показників, динаміку податкового навантаження, розміри сплачених митних платежів з одиниці продукції.

Отже для розуміння особливостей митного оподаткування доцільно проаналізувати, якою була середня митна вартість одиниці продукції при імпорті та експорті товарів. Для цього нами наводяться показники митної вартості одиниці продукції у 2017-2020 рр. (рис. 2.12) [37]:

Рис. 2.12. Середня митна вартість одиниці продукції у 2017 – 2020 рр. дол США

Отже, якщо ми проаналізуємо середню митну вартість товарів які імпортувалися в Україну у 2017-2020 роках, то можна зробити наступні висновки. У 2017 році вартість товарів була найнижчою і становила 33,7 тис дол США. Тоді як у 2018 та 2019 роках така вартість зросла майже у три рази і становила 91,7 тис. дол США у 2018 та 88,1 тис дол у 2019 році. Що свідчить про зростання вартості імпорту і переорієнтацію імпорту із дешевого на дорогий – високотехнологічний. Але у 2020 році вартість товарів знову зменшилася, проте таке зменшення ми пояснюємо пандемією коронавірусу.

Але на попередньому рисунку у нас подана середня митна вартість загалом за всіма країнами, проте для більшої наочності доцільно проаналізувати з яких країн імпортувалися товари з найбільшою середньою митною вартістю (рис. 2.13) [37].

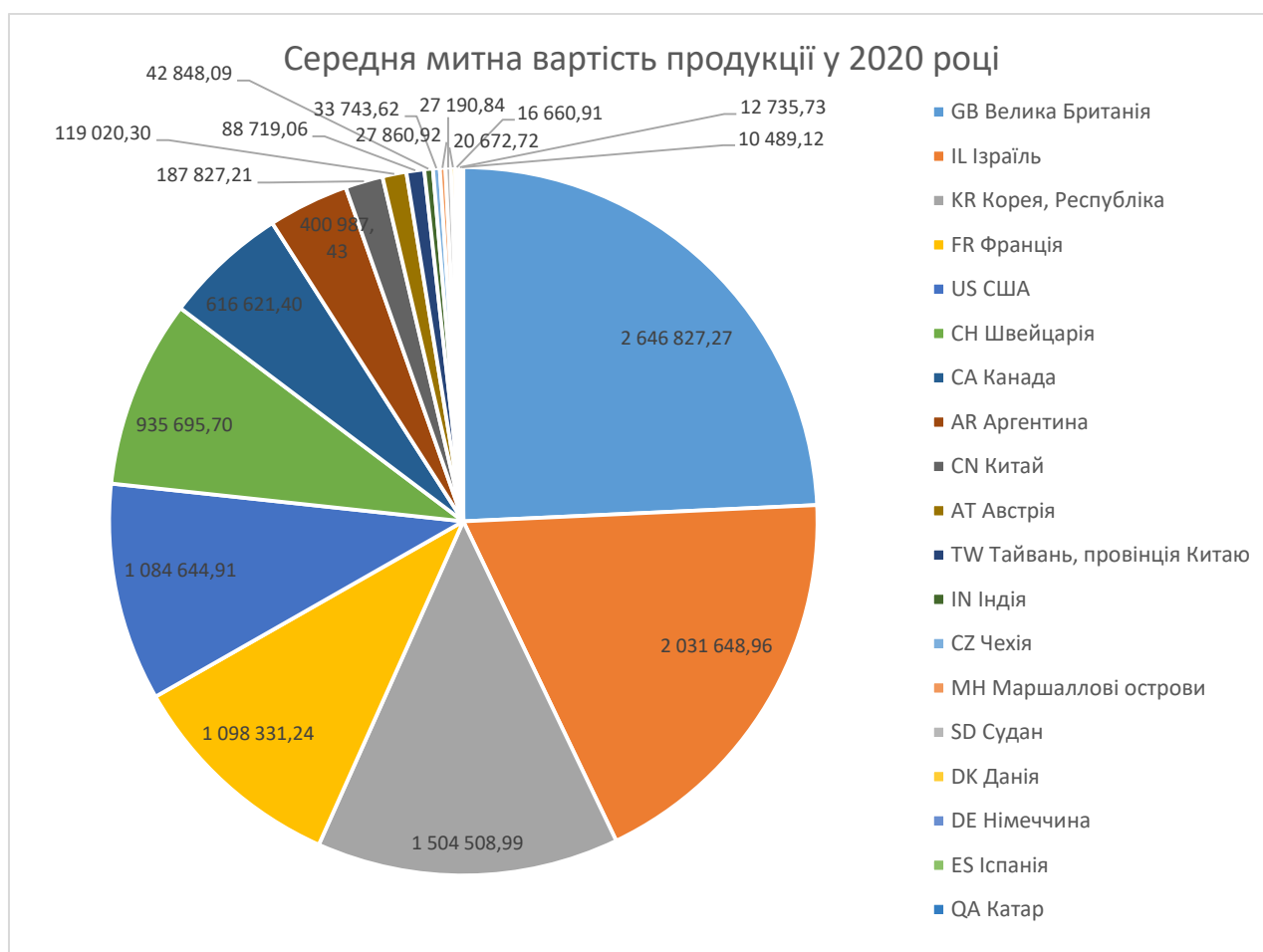

Рис. 2.13. Середня митна вартість продукції в розрізі країн у 2020 році (дол США).

Отже найбільш дорогими товарами імпортованими в Україну були товари із Великої Британії, Ізраїлю, Кореї, Франції США, зокрема з цих країн митна вартість товарів становила 2,6 млн дол США з Великої Британії, 2,03 млн дол США – Ізраїлю, 1,5 млн дол США – Кореї. Така висока ціна свідчить про високотехнологічний імпорт товарів з цих країн. Також серед країн які імпортували найдорожчі товари найбільше було з країн Європейського Союзу. На наступному графіку нами проаналізовано митне навантаження. Зокрема, динаміка митного навантаження протягом 2017-2020 років була наступною (рис. 2.14) [37]:

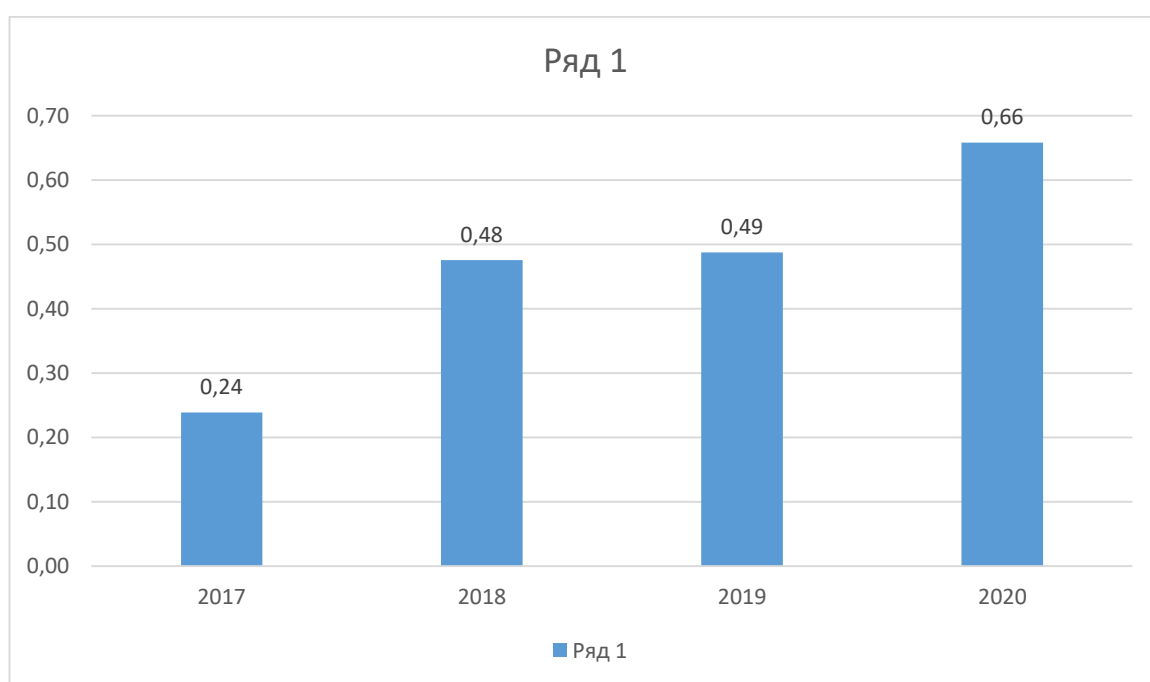

Рис. 2.14. Податкове навантаження митними платежами у 2017-2020 рр.

Отже, якщо проаналізувати податкове навантаження, то побачимо наступну ситуацію, кожного року, протягом якого проводився аналіз його рівень зростав. І якщо у 2017 році його середнє значення в розрізі всіх країн становило 0,24, то у 2020 році таке навантаження зросло до рівня 0,66, що майже у три рази вище.

Такі тенденції можна пов'язати із ефективними трансформаціями на митниці, зменшення рівня зловживань і заниження митних платежів. Тобто ефективність від справляння митних платежів протягом останніх років зростала.

Якщо ми проаналізуємо податкове навантаження в розрізі країн, то отримаємо наступні показники (рис. 2.15; рис. 2.16) [37]:

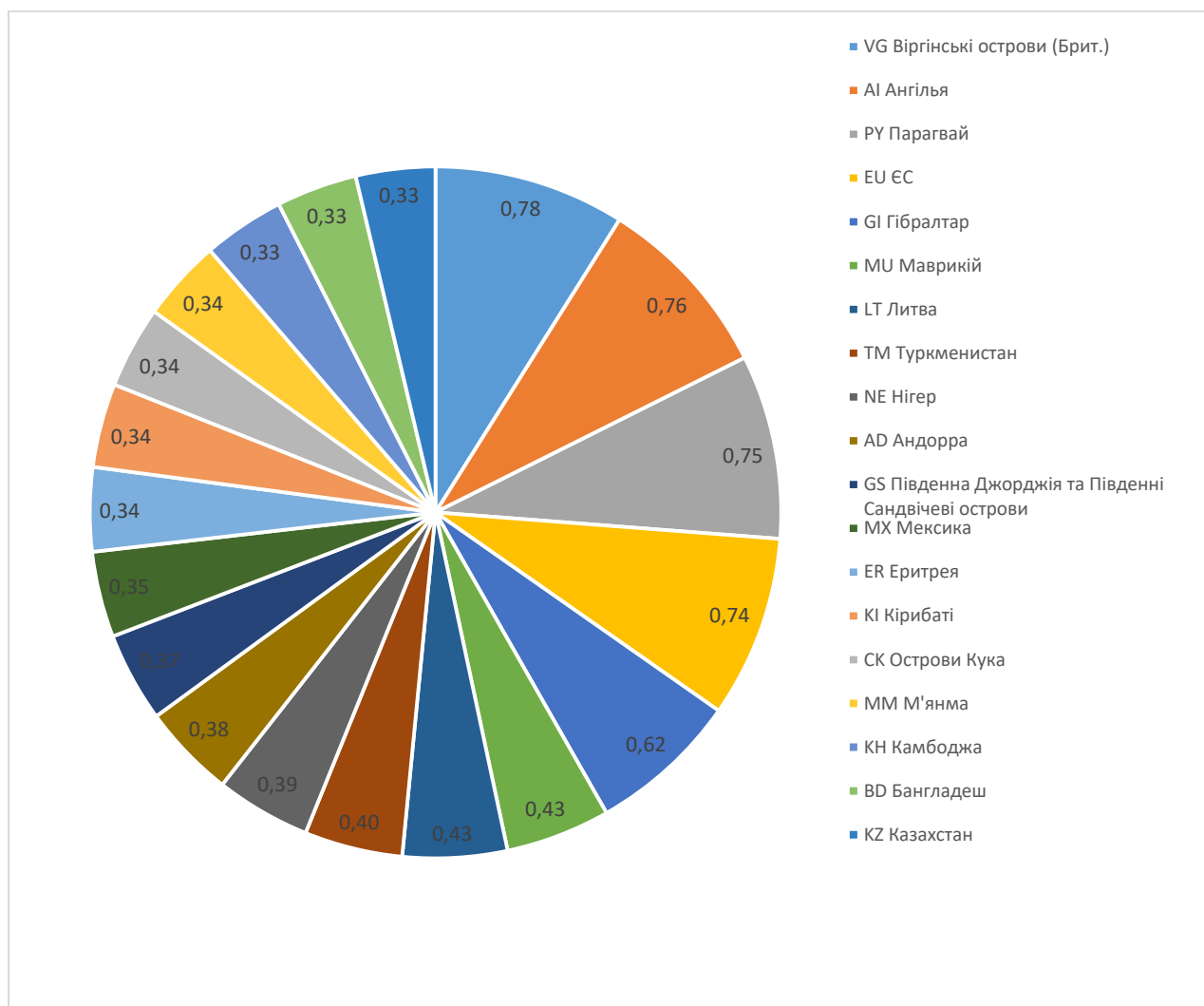

Рис. 2.15. Найвище податкове навантаження в розрізі країн

Отже, найвищим податковим навантаженням на міжнародну торгівлю було між такими країнами, як: Віргінські острови – 0,78, Ангілья – 0,76, Парагвай – 0,75, ЄС – 0,74. Отже, якщо ми аналізуємо ці показники, то бачимо, що серед країн податкове навантаження з яких є найвищим було із країн Європейського Союзу та країнами – офшорами.

Проте поряд з цим, якщо ми розглянемо найнижчі показники податкового навантаження, то побачимо наступну ситуацію (Рис. 2.16) [37]

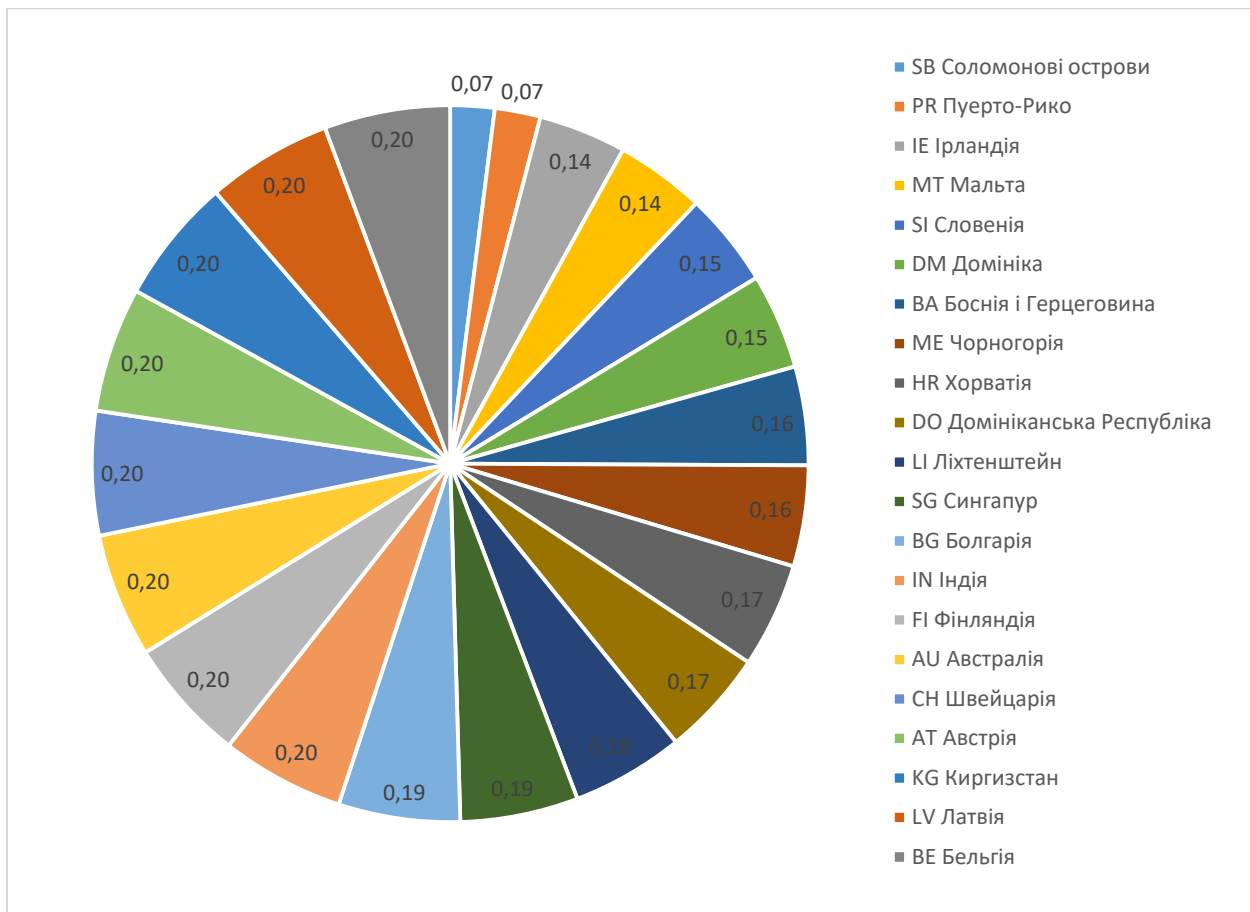

Рис. 2.17. Найнижче податкове навантаження у розрізі країн

Найнижчим податкове навантаження становило 0,07 – Соломонові острови, Пуерто-Ріко, 0,14 – Ірландія, Мальта, 0,15 – Словенія, Домініка. Отже, Як бачимо, найнижче навантаження також стосується екзотичних країн і серед них немає країн Європейського Союзу.

Отже, проаналізувавши показники, можемо дійти висновку, що найбільшими партнерами України є Китай та Європейський Союз. Саме з цими країнами у нас були найбільший товарооборот, одні із найвищих рівнів податковго навантаження.

Висновки до другого розділу

У даному розділі проаналізовано особливості зовнішньої торгівлі України з іншими країнами світу. Розглянуто імпорнтний та експортний потенціал нашої країни, розглянуто товарообіг та сальдо торгівельного балансу. Визначено, що найбільшим партнером України протягом останніх чотирьох років були Китай, Туреччина та країни Європейського Союзу. Також встановлено, що динаміка

експортних та імпорتنих операцій, а також товарооборот України з іншими країнами постійно зростала, виключенням став лише 2020 рік – період пандемії коронавірусу в світі. Проте, протягом всіх аналізованих років, торгівельне сальдо України було негативним, що не надто позитивно впливає на економічний розвиток України.

У розділі проаналізовано кількість поданих та оформлених митних декларацій, також проаналізовано, яка була динаміка оформлення декларацій в розрізі країн та років. Також проаналізовано фізичний обсяг торгівлі в розрізі років та країн. Встановлено що найбільше Україна імпортувала та експортувала продукцію у 2019 році і найбільшими партнерами були Китай, РФ та Польща.

Також у розділі проаналізовано митну вартість товарів, які стали об'єктом митної торгівлі. А також проаналізовано податкове навантаження на міжнародну торгівлю і встановлено, що незважаючи на угоду про зону вільної торгівлі, одним із найвищих, податкове навантаження було із Європейським Союзом.

РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МИТНИХ ПРЕФЕРЕНЦІЙ В УКРАЇНІ

Підписання Угоди про зону вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом, яка набула чинності 1 вересня 2017 року і ратифікована 16 вересня 2014 р., значно спростила умови митного оподаткування та застосування митних преференцій, зокрема були знижені ставки мита – замість ставки 10,0% застосовується ставка 2,5 %, також було спрощено режим імпорту товарів які походять з країн Європейського Союзу. Як зазначено в Угоді, замість застосування митних обмежень, «запроваджено порядок вибіркового контрольного-перевірочних заходів щодо правомірності застосування таких преференцій після митного оформлення, який у професійних колах має назву «пост-аудит» [32]». Варто зазначити, що такі перевірки проводилися працівниками податкових інспекцій. Але така процедура мала місце до поділу Державної фіскальної служби на Державну податкову службу та Державну митну службу. А вже зараз такий вид контролю здійснюється підрозділами саме митної служби.

Проте варто наголосити, що пост-аудит здійснюється у співпраці з іноземними митницями, які повинні передавати інформацію щодо поданих Українською стороною запитів, про рух товарів у режимі експорту та імпорту.

Нажаль, не є рідкістю, коли контрагенти українських компаній ігнорують можливість застосування митних преференцій, адже не несуть жодної адміністративної відповідальності, чого не можна сказати про українську сторону, яка якраз і відповідає за порушення норм чинного митного законодавства. Також у нормативних документах говориться про те, що «відомості які є підставами для донарахування мита, та відповідно ПДВ, за результатами «пост-аудиту», є службовою інформацією митниці одержаною від іноземних уповноважених органів», а така ситуація значно ускладнює формування «доказової бази» щодо можливості оскарження рішень про

донарахування стає перепорою при підготовці, а вже потім, направлення обгрунтованої претензії постачальнику-експортеру. Вирішенням такої ситуації є

Звернення до офісу Бізнес-омбудсмена, яке потрібно зробити н стадії досудового оскарження.

Згідно вимог Протоколу 1 «Щодо визначення концепції «походження товарів» і методів адміністративного співробітництва» «Угоди про асоціацію (далі – Протокол 1)», ст. 32 «Протоколу 1», перевірка достовірності відомостей, що містяться у «деклараціях-інвойсах», що видаються фірмою-експортером в країні ЄС, може проводитись лише митною адміністрацією такої країни ЄС і лише у випадку направлення запиту від податкових чи митних органів України. «Департаменту адміністрування митних платежів ДМС України» Нормами Податкового кодексу (далі – ПК) України та Митного кодексу (далі – МК) України, а саме – п. 54.4 ст. 54 ПК України та ч. 2 ст. 48 МК України передбачено наступне [2; 26]:

– «У разі надходження від уповноважених органів іноземних держав документально підтверджених відомостей щодо країни походження, вартісних, кількісних або якісних характеристик, які мають значення для оподаткування товарів і предметів при ввезенні (пересиланні) на митну територію України або територію вільної митної зони» або «вивезенні (пересиланні) товарів і предметів з митної території України або території вільної митної зони, які відрізняються від задекларованих під час митного оформлення, контролюючий орган має право самостійно визначити базу оподаткування та податкові зобов'язання платника податків шляхом проведення дій, визначених пунктом 54.3 цієї статті, на підставі відомостей, зазначених у таких документах»;

– «Товари, походження яких достовірно не встановлено, випускаються органом доходів і зборів у вільний обіг на митній території України за умови сплати ввізного мита за повними ставками Митного тарифу України.»

Отже норми чинного законодавства, які описані вище при проведенні перевірки «пост-аудит», можуть застосовуватися «митним органом» у тому разі,

коли було направлено запит від «Уповноваженого митного органу країни ЄС» про не підтвердження походження товару із країн ЄС, Який був зазначений у інвойсі що перевіряється і який став підставою для подання митним брокером митної декларації.

Встановлений Угодою про асоціацію «спрощений порядок імпорту із ЄС», передбачає подання інвойсу та митної декларації яка оформлюється митним брокером митному органу для митного оформлення. Варто наголосити на тому, що при ввезенні товарів з країн Європейського Союзу, окрім цих документів, митниця вимагати не має права.

Варто зазначити, що пільговим режимом зони вільної торгівлі можливо скористатися при дотриманні 3-х основних умов:

- «товар, що імпортується в Україну, повинен мати походження з країн ЄС. Товар, що експортується в ЄС, повинен бути українським»;
- «необхідно обов'язково мати документи, що підтверджують країну походження товару»
- «обов'язковою умовою також є пряме транспортування з ЄС в Україну або навпаки».

Отже, скористатися преференціями, на які надано право згідно Угоди про ПВЗВТ, можна лише у тому випадку, якщо є документальне підтвердження походження продукції, така продукція повинна транспортуватися на пряму із ЄС і повинен бути сертифікат погодження, в противному випадку скористатися перевагами не буде можливим.

Проте, ці три особливості не виключають певних ризиків, наприклад, якщо ми ввозимо напівфабрикати і доводимо їх до стану готовності на території ЄвроСоюзу, або запаковуємо в упаковку в країні ЄС, або у разі транспортування товарів з країни Єврозони, але якщо він виготовлений у іншій країні, то чи у такому випадку імпортер зможе скористатися преференціями, то виникає питання. Якщо ми говоримо про випадок два – про транспортування, то у цьому випадку варто пам'ятати, що «Європейський Союз являє собою єдиний

економічний простір. Не має значення, звідки вам відвантажують товар. Він може бути вироблений у Франції або Німеччині, а відправлений з Іспанії або Польщі. Головна умова для збереження принципу прямого транспортування – товар вироблений у ЄС і відправлений з ЄС». Але також варто пам'ятати що такі країни як Норвегія чи Швейцарія не є країнами ЄС, тому на це також потрібно звертати увагу.

Більш складнішим є питання, щодо походження товару. Зрозумілим є те, що сьогодні напевне немає жодного товару, який би повністю був виготовлений у одній країні, комплектуючі чи складники у якому були б виготовлені на одному заводі – це все пов'язано з процесами глобалізації. Тому розроблені єдині критерії ідентифікації країни походження товарів Згідно з діючими нормативним актами, ідентифікація походження товарів відбувається відповідно до таких критеріїв, як [32]:

- «у даному економічному просторі повністю вироблені всі складові частини, елементи та агрегати»;
- «товари виготовлені за принципом кумуляції із сировини і матеріалів, що мають походження з третіх країн, але пройшли достатню переробку на їх території»
- «коли європейський товар вироблений з українських матеріалів або навпаки, при цьому обсяг переробка не має значення».

Отже, для підтвердження країни походження необхідно щоби товари були повністю виготовлені в одній країні, або сировина пройшла процес достатньої переробки, або коли наприклад товари виготовляються на території Європейського Союзу з української сировини, або навпаки.

Проте, для того щоби підтвердити д походження товарів потрібно:

- «отримати сертифікат з перевезення (походження) товарів форми «EUR.1»»;
- «скласти декларацію-інвойс на партію товару, загальна вартість якої не перевищує 6 тисяч євро»;

– «отримати статус уповноваженого експортера та експортувати на пільгових умовах великі партії товару згідно декларації-інвойсу без прив'язки до суми інвойсу і не надаючи додатково сертифікат з перевезення (походження) товарів форми «EUR.1» [32]».

Варто зазначити наступне, що сертифікат не є обов'язковим для отримання тими, що здійснюють міжнародну діяльність в сфері торгівлі, а правила заповнення декларації-інвойс розписані в Додатках до «Угоди між Україною та ЄС» [31]. А також «там же чітко сформульована необхідна фраза для отримання преференційного режиму і вказана на всіх мовах тих країн, які підписали Угоду. Міняти фразу, переставляти місцями слова, щось упускати або додавати від себе не можна». Якщо суб'єкт міжнародної діяльності зробив зміни у вказаній фразі, то йому, найбільш вирогідно, відмовлять в можливості скористатися пільгою. Адже для того щоби відбулось ідеальне декларування і процедура митного оформлення із застосуванням пільг, то текст фрази у повному обсязі необхідно писати без зміни слів товаро-супровідний документ.

Також варто зазначити що достатньо лише одного документа що підтверджує «преференційність» походження товару, для того щоби скористатися пільгами і преференціями при митному оформленні таких товарів, що імпортуються на територію України. Така процедура є звичною для підприємців Європейського Союзу. Але інформація зазначена у документах повинна бути достовірною, адже в протилежному випадку це може призвести до відповідальності.

Але варто зазначити, що митні органи все ж можуть відмовити в праві застосовувати пільги, якщо:

– «порушено правило прямого транспортування. Наприклад, товар, вироблений в ЄС, ввозиться в Україну транзитом через країну, яка не є асоційованим членом ЄС»;

– «повністю відсутнє підтвердження походження товару: немає ні сертифіката з перевезення (походження) товарів форми «EUR.1», ні декларації-інвойсу»;

– «товар вироблений за межами ЄС (США, Македонія, Туреччина та ін.)»;

– «відомості, зазначені в документі про походження, не відповідають інформації в товарно-супровідних документах. Наприклад, в декларації-інвойсі зазначено Німеччина, а в пакувальному листі – Китай»;

– «документи для отримання преференцій подані в строк, що перевищує 4 місяці з моменту складання документа, який підтверджує преференційне походження»;

– «документи подаються з порушенням правил, встановлених в країні-одержувачі» [32].

Також варто зазначити, що часто повідомляються скарги про відмову митними органами здійснювати митне оформлення за пільговою преференційною процедурою, причиною для такої відмови є декілька і підстав для такого щоб не прийняти декларацію-інвойс є лише декілька::

– «невідповідність тексту декларації-інвойсу встановленим вимогам Угодою»;

– «декларується партія товару вартістю понад 6 тис. євро без наявності у відправника номера уповноваженого експортера або сертифіката форми «EUR.1»»;

– «насправді виявляється, що товар походить з країни, яка не є учасником Асоціації Україна-ЄС» [29].

Що стосується «сертифікату з перевезення (походження) товарів форми «EUR.1»», то він видається «митними органами країни відправника» і підставами для його неприйняття є:

– «бланк сертифіката не відповідає встановленим вимогам (наприклад, порваний, зім'ятий, забруднений і т. д.)»;

- «закінчився термін дії сертифіката з перевезення товарів форми «EUR.1»»;
- «неможливо ідентифікувати товар»;
- «незаповнені всі необхідні графи або відсутня печатка митного органу країни відправки»
- «товар відбувається або ввозиться з країни, яка не є учасником Асоціації «Україна – ЄС»»;
- «засвідчений підпис митного органу відрізняється від того, який заявлено в сертифікаті»;
- «є обґрунтовані сумніви у достовірності наданої інформації».

У разі якщо «митний орган» відмовляється приймати документи, то варто не затримувати товар на митниці а оформляти його у звичайному режимі. Після цього розпочати процедуру відновлення преференційності і все ж використати право на пільги для цього товару. У випадку оформлення товарів у звичайному режимі, у імпортера є чотири місяці для того щоб все ж скористатися митними пільгами. Це передбачено статтею 301 «Митного кодексу України» та «Угодою про Асоціацію». Також можна скористатися правом вимагати зарубіжних партнерів оформити документи у відповідності до чинного законодавства.

Попередньо сплачені кошти, як митні платежі можна повернути і це переважно відбувається у всіх випадках, але повертати гроші варто у два етапи, необхідно виробити чіткий план дій, для того щоби кошти були повернуті без затримки: «спочатку потрібно подати на митницю заяву на внесення змін до оформленої митної декларації». Пізніше, у випадку підтвердження відновлення права на преференції, потрібно оформити «заяву про повернення переплачених сум [29]».

Варто зазначити, що для того аби скористатися митними пільгами, необхідно розуміти процедуру і правила митного оформлення. Зокрема, звичайна декларація-інвойс дозволяє ввезення товарів у пільговому режимі на суму не більше 6000 Євро, що створює певні незручності для імпортера. Зокрема,

якщо така фірма є великим гравцем, то для пільгового ввезення необхідно постійно дробити партії товарів, для того щоби не мати проблем з оформленням товарів у пільговому режимі. В іншому випадку право на пільги зникає. Проте існує два інших способи для преференційного ввезення товарів: перший – «оформлення сертифікату з перевезення (походження) товарів форми «EUR.1»;

Другий – «отримання статусу уповноваженого експерта»

Надання статусу уповноваженого експерта митними органами відбувається за таких умов:

– «компанія має досвід зовнішньоекономічної діяльності не менше 1 року»;

– «раніше не були виявлені порушення правил експортно-імпорتنих операцій»;

– «товар, за яким надається статус уповноваженого експортера, має відповідне походження (потрібно надати необхідне документальне підтвердження)»;

– «уповноважений експортер гарантує можливість моніторингу виробництва товару в будь-який момент на першу вимогу митних органів» [30]/

І остання, найважливіша умова – якщо виникає запит на проведення перевірки, працівниками митних органів, така вимога повинна бути задоволена. Таке положення регламентується «Порядком отримання статусу уповноваженого експортера, затвердженим наказом Міністерства Фінансів [30]». Статус уповноваженого експортера надається протягом 30 днів з моменту подачі заявки.

Що стосується «сертифікату з перевезення (походження) товарів форми «EUR.1»», то такий документ повинен видаватися щоразу коли відбувається поставка, відповідно до заявки експерта. Також повний пакет документів вимагається лише при першому оформленні. При наступних ввезених такого ж товару потрібно подати лише заяву для отримання сертифікату. Також потрібно пам'ятати, що зі сторони митних органів може бути проведена перевірка.

Отже, «Угода про зону вільної торгівлі України та ЄС» передбачає застосування великої кількості переваг для імпортерів та експортерів товарів. В ній чітко описані механізми та особливості використання пільг, випадки коли такі пільги можуть бути скасовані, які дії варто здійснити для повернення права на преференції.

У цьому питанні кваліфікаційної роботи нами виокремлено основні етапи, пов'язані з правом застосування пільг, а також було встановлено, що якщо ти добросовісний суб'єкт господарювання і дотримуєшся правил і умов передбачених чинним законодавством – скористатися пільгами не виникне жодних труднощів.

Висновки до третього розділу

У цьому розділі розглянуто основні особливості застосування митних преференцій в Україні. Розглянуто особливості преференційного митного оподаткування, яке почало використовуватися в результаті підписання Угоди ПВЗВТ. З'ясовано, що в результаті імплементації цієї Угоди мито зменшилося зі ставки 10% до 2,5%. Також встановлено, що часто буває така ситуація, що контрагенти українських компаній ігнорують можливість використання митних преференцій, що значно шкодить торгівлі України. Розглянуто, в чому полягає спрощена порядок імпорту з ЄС. Також визначено, що правом на преференції можна скористатися лише у випадку дотримання певних правил та критеріїв.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню митних пільг та преференцій, а також особливостям міжнародної торгівлі та митного оподаткування в Україні.

У цій роботі розглянуто наступні проблеми.

Зокрема, сутність митних пільг та преференцій. Встановлено походження терміну пільга, яке означає особливі права. Також визначено, що пільги – це завжди полегшення пов'язані зі звільненням від сплати митних платежів або ж зниження ставки мита. В той час як преференція – це наприклад спрощення процедури митного оформлення, звільнення від ліцензування і так далі. Встановлено, що такі пільги є частиною тарифного митного регулювання, в той час як преференції також є елементом і нетарифних засобів регулювання.

У роботі проаналізовано види пільг та сферу їх застосування. Зазначено, що перелік конкретних пільг та преференцій зафіксовані у вітчизняному митному законодавстві – Митному кодексі, а також регламентуються міжнародними нормативними документами – Угодами про спрощення митних процедур, подолання подвійного оподаткування, зони вільної торгівлі. Також проаналізовано види полегшень при застосуванні різних митних режимів.

У даному розділі проаналізовано особливості зовнішньої торгівлі України з іншими країнами світу. Розглянуто імпортерний та експортерний потенціал нашої країни, розглянуто товарообіг та сальдо торгівельного балансу. Визначено, що найбільшим партнером України протягом останніх чотирьох років були Китай, Туреччина та країни Європейського Союзу. Також встановлено, що динаміка експортерних та імпортерних операцій, а також товарооборот України з іншими країнами постійно зростала, виключенням став лише 2020 рік – період пандемії коронавірусу в світі. Проте, протягом всіх аналізованих років, торгівельне сальдо України було негативним, що не надто позитивно впливає на економічний розвиток України.

Проаналізовано кількість поданих та оформлених митних декларацій, а також динаміку оформлення декларацій в розрізі країн та років. Розглянуто фізичний обсяг торгівлі в розрізі років та країн. Встановлено що найбільшими показниками імпорту та експорту знаменувався 2019 рік, а найбільшими партнерами були Китай, Російська Федерація та Польща, також до цих країн можна додати країни Європейського Союзу.

Також значну увагу у роботі приділено розгляду та аналізу митної вартості товарів, які стали об'єктом митної торгівлі. А також проаналізовано податкове навантаження на міжнародну торгівлю і встановлено, що незважаючи на угоду про зону вільної торгівлі, одним із найвищих, податкове навантаження було із Європейським Союзом.

У роботі розглянуто особливості застосування митних преференцій в Україні. Розглянуто особливості пільгового оподаткування, яке стало можливим для застосування в результаті підписання Угоди ПВЗВТ. З'ясовано, що в після імплементації цієї Угоди мито зменшилося з 10% до 2,5%.

Розглянуто, в чому полягає спрощений порядок імпорту з ЄС. Також визначено, що правом на преференції можна скористатися лише у випадку дотримання певних правил та критеріїв.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад і голов. ред. В. Т. Бусел. Ірпінь: Перун, 2001. 1440 с.
2. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (дата звернення: 05.05.2018).
3. Прядко О. В. Митні пільги і тарифні преференції: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юридичних наук: спец 12.00.07 “Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право”. Харків, 2008. 19 с.
4. Гребельник О. П. Основи митної справи: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2003. 600 с.
5. Бакаева О. Ю. Правовое регулирование финансовой деятельности таможенных органов Российской Федерации : автореф. дис. на соискание науч. степени д-ра юрид. наук: 12.00.14 “Административное право; финансовое право; информационное право”. Саратов, 2005. 50 с.
6. Петренко М. О. Соціально-економічні наслідки застосування митних пільг в Україні. Фінанси України. 2004. № 8. С. 85.
7. Ожегов С. И. Словарь русского языка. Москва: Рус. яз., 1986. 795 с.
8. Про схвалення Концепції значного зменшення кількості передбачених законодавством податкових пільг, що надаються у разі ввезення товарів на митну територію України: Розпоряд. КМ України від 26.09.01 р., №458-р. Офіц. вісн. України. 2001. № 40. Ст. 1811.
9. Сборник методических материалов по курсу “Таможенное право России” / Сост. В. Я. Насонов. Москва : Ин-т. междунар. права и экон. им. А. С. Грибоедова, 2000. 12 с.
10. Про затвердження Інструкції про порядок проведення перевірки сертифікатів форми “А” про походження товарів з України: Наказ ДМС України від 25.04.97 р., № 187. Офіц. вісн. України. 1997. № 47. Ст. 149.
11. Єгоров О. Б. Митна економіка (Україна–СОТ–ЄС): посібник. Одеса: Вид-во ПЛАСКЕ ЗАТ, 2005. 226 с.

12. Про Митний тариф України: Закон України від 19.09.2013 року № 584-VII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/584-18/paran3#n3> (дата звернення: 05.05.2018).
13. Лашкина О. Тарифные преференции: региональный аспект. Независимая газета. 2000. № 4. 16 апреля.
14. Митна справа: підручник / А. І. Крисоватий, С. Д. Герчаківський, О. Б. Дем'янюк, О. В. Бречко; за ред. А. І. Крисоватого. Тернопіль: ТНЕУ, 2014.
15. Кивалов С. В. Средства осуществления таможенной политики Украины : учеб. Пособие. С. В. Кивалов. Одесса : Астропринт, 1995. 128 с.
16. Малько А. В. Льготы в праве : общетеоретический аспект / А. В. Малько // Правоведение. 1996. № 1. С. 37-47.
17. Габричидзе Б. Н. Практика применения Таможенного кодекса Российской Федерации : произ.-практ. изд. / Б. Н. Габричидзе. М. : Книжный мир, 2018. 495 с.
18. Сергеева Н. М. Митні пільги для туристів / Н. М. Сергеева // Митна справа. 2018. № 4. С. 33-36.
19. Прядко О. В. Митні пільги та тарифні преференції : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / Прядко Олена Вікторівна ; Нац. юрид. акад.. України ім. Ярослава Мудрого. Х., 2008. 19 с..
20. Гребельник О. П. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності : підручник / О. П. Гребельник. К. : Центр навч. л-ри, 2018. 696 с.
21. Терещенко С. Основи митного законодавства в Україні. Теорія та практика : навч. посіб. / С. Терещенко, В. Науменко. К. : Август, 2019. 296 с.
22. Жорін Ф. Л. Правові основи митної справи в Україні : навч. посіб. / Ф. Л. Жорін. К. : КНЕУ, 2016. С. 112-133;
23. Митне право України : навч. посіб. / за заг. ред. В. В. Ченцова та Д. В. Приймаченка. Вид. 2. К. : Істина, 2018. С. 218-222;
24. Дудчак В. І. Митна справа : навч. посіб. / В. І. Дудчак, О. В. Мартинюк. К. : КНЕУ, 2019. С. 29-32.
25. Про Митний тариф України : Закон України від 05.04.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 24. С. 125.

26. Податковий кодекс України : затв. Верховною Радою України 02.12.2010 р. // Відомості Верховної Ради України. 2011. № 13 14, № 15 16, № 17. С. 112.

27. Міжнародна конвенція про гармонізацію та спрощення митних процедур від 18 травня 1973 р. в редакції Протоколу 1999 р. URL : www.wcoomede.org

28. Сандровский К. К. Международное таможенное право : учебник / К. К. Сандровский. К. : Знання, КОО, 2016. С. 248 268.

29. Юровський Д. Як преференції у торгівлі з ЄС перетворились на проблему українського імпортера або що робити, якщо ваш європейський постачальник виявився недобросовісним у застосуванні Угоди про асоціацію. Вища школа адвокатури. URL : <https://www.hsa.org.ua/blog/yak-preferentsiyi-u-torgivli-z-yes-peretvorylys-na-problemu-ukrayinskogo-importera-abo-shho-robyty-yakshho-vash-yevropejskyj-postachalnyk-vyyavyvsya-nedobrosovisnym-u-zastosuvanni-ugody-pro-asotsiatsi/>

30. Мірошниченко В. Використання преференцій у торгівлі з країнами ЄС. URL : <https://kiev-chamber.org.ua/uk/133/1725.html>

31. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Верховна Рада України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

32. ЄС-Україна: поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі. URL : https://eeas.europa.eu/archives/delegations/ukraine/documents/virtual_library/dcfta_guidebook_web.pdf

33. Довідка «Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2020 році». URL : <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=76438c62-5e54-4931-ad98-fe59d004a2a&title=ZovnishniaTorgivliaUkrainiTovaramiTaPoslugamiU2020-Rotsi&isSpecial=true>

34. Автономні торговельні преференції ЄС для України. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства. URL : <https://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=9e0e3bad23e2-477e-b623-a21ee88571a6>.

35. Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2020 році. Українська служба статистики. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

36. Тарифні квоти в рамках ПВЗВТ. URL : <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&isSpecial=True&id=f5cea3c3-d7e0-4e49-994d-f87089e3d3fc&title=TarifniKvotiVRamkakhPvzvt>

37. Показники зовнішньої торгівлі України. Державна митна служба України. URL : <https://bi.customs.gov.ua/uk/trade/payments>

